

JIHOČESKÁ UNIVERZITA v ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra českého jazyka a literatury

**Nedostatky v mluveném i
v psaném projevu žáků vyšších
ročníků ZŠ**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Autor práce: Josef Chrobák

Obor: Čj-Aj/ZŠ

Vedoucí práce: PhDr. Milena Nosková, Ph.D.

České Budějovice 2012

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích 27. května 2012

.....

Josef Chrobák

Děkuji paní PhDr. Mileně Noskové, Ph.D. za účinnou metodickou, pedagogickou a odbornou pomoc a za další cenné rady, připomínky a trpělivost při vedení práce.

ANOTACE

Nedostatky v mluveném i v psaném projevu žáků vyšších ročníků ZŠ

V této práci jsem se pokusil zprostředkovat bližší pohled na sociální sítě, elektronickou komunikaci a způsob, jakým ovlivňují mluvený a psaný projev žáků. Moderní komunikace obecně je také v této práci zmíněna.

Pokusil jsem se najít a zaměřit se na konkrétní stránky elektronické komunikace, obzvláště prvky internetového slangu, jakými jsou chatovací zkratky, emotikony a také stránku stylistickou.

Porovnal jsem nashromážděné informace s jazykem žáků a prokázal vliv ze strany moderních způsobů komunikace.

V části výzkumu žáci vyplnili dotazník a rozeběhla se další část výzkumu mluveného a psaného projevu. Zformulováno bylo několik hypotéz, které se podařilo prokázat, několik z nich se ale zcela prokázat nepodařilo.

Byl vytvořen závěr popisující současnou situaci s tvrzením, že jak mluvený, tak psaný projev je ovlivňován moderním způsobem komunikace.

ANOTATION

Inadequacies in spoken and written speech of elementary school pupils in 8th-9th form

In this paper I tried to take a closer look at the topic of social networks, electronic communication and the way they influence the spoken and written speech. The modern communication in general is mentioned in this paper as well.

I tried to find and focused on particular aspects of electronic communication, especially parts of internet slang as chat abbreviations, emoticons and also the stylistics.

I compared the gathered information to the pupils' language and proved some influence by the modern ways of communication.

As a part of a research pupils filled in a questionnaire and a further research on spoken and written speech took place. I came up with several statements which i managed to prove right, couple of them have been proven wrong, though.

A conclusion on the contemporary situation has been made that both the spoken and written speech is influenced by modern way of communication.

Obsah

Obsah	6
Úvod	8
1 Obsah a struktura práce	10
Teoretická část	12
2 Základní pojmy a problematika	13
2.1 Komunikační kanály	13
2.2 Sociální síť	15
2.2.1 Uživatelé sociálních sítí.....	16
2.2.2 Vznik sociálních sítí	16
2.2.3 Postování.....	21
2.2.4 Tagování.....	21
2.3 Smartphone (chytrý telefon)	21
2.4 Chat, Chatovací zkratky, emotikony	22
2.5 Rozšířená (augmentovaná) realita	29
2.6 Komunikace a projev	30
2.7 Informační gramotnost.....	33
3 Současný projev a způsob komunikace žáků	35
3.1 Nejčastější nedostatky projevu	37
Empirická část	42
1 Příprava na výzkum	42
2 Skupina respondentů	42
3 Stanovení hypotéz	43
4 Výzkum	44

4.1 Dotazník a výsledky.....	50
5 Zjišťování vlivu komunikačních kanálů na mluvený a psaný projev	64
6 Vyhodnocení hypotéz	65
Závěr	67
Použitá literatura	70
Internetové zdroje	71
Přílohy	
Emotikony a smajlíci	

Úvod

Už tomu bude nějaký měsíc, kdy jsem obdržel osobní dopis. Mám na mysli dopis psaný rukou. Poslední e-mail či krátká textová zpráva (dále jen SMS) mi jistě přišla před méně než hodinou bez ohledu na okamžik, kdy píšu tyto řádky.

Dnes je už skoro nemyslitelné, že by mladý člověk neměl mobilní telefon, počítač, nebo přístup k internetu. Pamatuji si, že v roce 1998 měl mobilní telefon pouze jeden náš spolužák. Byli jsme stejného věku jako skupiny studentů, kterým byl rozdán dotazník. Internetového připojení jsme užívali převážně ve škole, doma ho tehdy mělo přes vytáčené spojení pouze několik rodin. Porovnáme-li tuto situaci s dneškem, ti kteří v podstatě ještě nedávnou situaci nepamatují, si dokáží jen těžko představit, jak jsme žili bez něčeho, co je dnes téměř nedílnou součástí životů většiny z nás. Na druhou stranu existují lidé, kteří se obejdou bez vymožeností moderní doby.

V žádném případě nechci zaujímat kladný progresivní přístup, či naopak negativní odsuzující postoj vůči změnám, které s sebou přináší vývoj technologií a softwaru. Internet a mobilní telefony jsou v první řadě záležitost bezpochyby praktická. Slouží hlavně ke komunikaci a získávání informací a je to právě komunikace, která se mění v závislosti na vývoji nových technologií a softwaru. To dalo resp. dává vzniknout novým způsobům komunikace s příchodem mobilních telefonů to byly SMS, s rozšířením internetu to byly komunikační kanály typu ICQ a Skype, dále pak sociální sítě, které vlastní komunikační kanály obsahují nebo jím samotné jsou. Ze sociálních sítí si dovoluji jmenovat Facebook, Twitter, či domácí Spolužáci a Lidé.

Tyto sociální sítě a kanály komunikaci zásadně mění. Prakticky a pozitivně vnímám rychlost, dosažitelnost uživatelů bez ohledu na to, kde se právě nachází a jednoduchost. Druhou stránkou věci je vliv na způsob vyjadřování uživatelů. S rychlostí jde ruku v ruce stručnost, okruh slovní zásoby, který je

přenášen do běžné „živé“ komunikace. Jazyk tohoto virtuálního světa se tedy odráží nejen v mluveném, ale také v psaném projevu žáků.

Jakožto začínající učitel a bratr, v současnosti čerstvého pubertálního středoškoláka končícího 1. ročník, přicházím často do styku s výrazy, o jejichž významu častokrát ani kontext moc nenapoví. Slýchám je ve třídách, čtu je na *chatu* nebo v online hrách, když zrovna nepřijde vtipná textová zpráva či rovnou vtipný e-mail obsahující hned několik takových tvarů. Co člověka opravdu přivádí k zamyšlení je, jak tento způsob komunikace prosakuje i do reálného světa. Abych přesněji vyjádřil důvod svého znepokojení, uvedu příkladovou situaci, kdy spolu navzájem komunikují žáci ZŠ v hloučku před školou na blíž nespecifikované téma a jejich rozhovor je, spíše než obohacován, prokládán a doplňován *chatovacími zkratkami* (např.: LOL, 10x, OMG, které jsou zmíněny v teoretickém rozboru). Tato konverzace nabývala podob, jakoby se odehrávala v internetovém světě s binárním kódováním, přítomní žáci se bavili stejně jako by seděli u klávesnice počítače, nebo mobilního telefonu. Mohu prohlásit, že byť jsem nebyl nijak zděšen, překvapení nad jejich tehdejší stylem projevu bylo jedním z impulsů, které vedly k napsání této práce.

Během praxe na základní škole přišlo i na debatu o mediální a informační gramotnosti studentů. v menší míře televizní moderátoři, ve větší míře populární radioví *spíkáři* a *bloggeři* oplývají zdánlivě nevyčerpatelnou zásobou výrazů, které posílají směrem k divákům, čtenářům a posluchačům. Vše proloženo reklamními spoty o podobné výrazy neochuzenými. Koneckonců není důležité, aby potenciační zákazník kampani porozuměl, spíše než aby měl pocit, že je osloven něčím z poslední doby (sloganem anebo formulací, které jsou *free*, *cool* a *in*). Aniž bych nadsazoval, troufnu si říct, že to vše a mnohem víc je k dispozici online. Zdá se, že pro žáky ZŠ není snadné rozpoznat spolehlivost a přínos informací na internetu, sociálních sítích apod. Dalším faktorem ovlivňujícím kvalitu a styl mluveného i psaného projevu žáků, je čas strávený „na síti“. Nepřímou úměrou vyplývá, že čím více času žáci stráví u počítače, tím méně jim ho zbude na četbu knih, aktivity při kterých tříbí

fantazii a tvořivost nejen při projevu, či prosté setkání se s vrstevníky jinde než v takzvaném *chatroomu*, chatovací místnosti, nebo jiné části virtuálního světa. Pak se tedy projevuje vliv prostředí, ve kterém se žáci nalézají nejen na jejich verbálním a psaném projevu, ale i na schopnostech a stylu, a v neposlední řadě vlastní chuti komunikovat.

1 Obsah a struktura práce

Tato práce je rozdělena do tří částí – úvodu, teoretické, empirické části a závěrečné části.

V úvodu se zabývám osobní motivací a lehkým nástinem současných poměrů v moderní společnosti, způsobech komunikace, mým vtahem k nim a vyjádřením vlastního názoru na ně.

Teoretická část přibližuje současnou situaci, jakousi uspěchanost doby, kdy pomocí nových technologií, expanze a neustále se zlepšujícího a internetového pokrytí současně se zrychlováním připojení dochází ke zjednodušování a zrychlování přenosu dat mezi jednotlivými uživateli popularitu sociálních sítí a jaký vliv tento fakt má na mluvený a psaný projev žáků vyšších ročníků ZŠ. Výzkum byl prováděn v jižních Čechách, pro porovnání byl dotazník aplikován na skupiny žáků ze třech různě velkých měst.

Součástí teoretické části je oddíl terminologický obsahující výčet sociálních sítí pro vykreslení pozadí současného trhu, jejich stručná charakteristika, doba vzniku, případně doba zpřístupnění uživatelům a jejich účel. Zahrnuto je i několik pojmů, které jsem shledal jako přínosné a dotýkající se řešené problematiky.

Další kapitola se zajímá o sociální sítě a komunikační kanály jako takové, jejich využitelnost na pozadí doby a společnosti a potažmo dopad na mluvený a psaný projev žáků v závislosti na míře a způsobu využívání různých prostředků elektronické komunikace. Vysloveny jsou domněnky o současném

stavu sociálních sítí, jejich potenciálu, možném budoucím vývoji a jich samotných i v souvislosti a moderními trendy společnosti.

Nedílnou součástí práce je část výzkumná, kde se v praxi zjišťuje a ověřuje právě míra a způsoby využívání různých prostředků elektronické komunikace, znalost internetové a uživatelské terminologie. Jedná se však pouze o nejméně frekventovanější výrazy, se kterými má příležitost přijít do styku zejména běžný uživatel, neboť *internetový slang* by bylo téma na samostatnou práci. Dále se ve výzkumné části žáci vyjadřují k postoji, jaký zauímají vůči jednotlivým sociálním sítím, a je posuzováno, zda je vnímají pozitivně, či nikoli.

Podrobně je práce shrnuta v jejím závěru, je upřesněno vnímání problému a na základě výsledků výzkumu potvrzeny/vyvráceny domněnky nastíněné v části teoretické a hypotézy.

Teoretická část

1 Způsoby komunikace v 21. století

V této práci se pokusím poukázat na vývoj a změny v komunikaci žáků vyšších ročníků základních škol a jejich vliv na mluvený a psaný projev. Již jsem registroval několik prací zaměřených na specifický problém ve způsobu komunikace v souvislostech s konkrétním komunikačním kanálem resp. sociální sítí. Zaměřím se proto spíše na obecnou charakteristiku komunikačních kanálů a sociálních sítí a snahu zodpovědět otázku zda mají vliv, případně jakou měrou ovlivňují mluvený a psaný projev žáků. Jelikož na pedagogické fakultě studuji aprobaci český jazyk s anglickým jazykem, dovolím si věnovat větší pozornost pronikání právě anglických výrazů a jak i v druhé části této práce naznačuje výzkum, je anglický jazyk silným faktorem ovlivňujícím u mladých lidí projev jako takový.

Odpověď na otázku proč tomu tak je, že právě angličtina má ze všech jazyků největší vliv sama vyskočí, klikneme-li na zástupce internetového prohlížeče, pořídíme-li si elektronické zařízení, nebo zvedneme oči k jednomu z mnoha *billboardů*. Angličtina je hlavně počítačový a internetový jazyk, tudíž se k nám dostává s rozšiřováním a používáním moderních technologií, ať už ji používáme aktivně, nebo jen pasivně vnímáme. Samozřejmě, že software se zanedlouho po svém vydání dočká překladu do jazyka cílené země, kde je k dispozici na trhu, ale ve valné většině případů se uživatelé spokojí s anglickým manuálem spolu anglickou verzí, jen když bude poslední vydaná. Podle složitosti softwaru totiž nějaký čas trvá manuál přeložit a distribuovat. Vezmeme-li v potaz naši Českou republiku, není pro některé menší softwarové firmy a vývojáře finančně výhodné překládat jejich produkty do češtiny. Situace se jistě zlepšila za posledních několik let, ale mohu z vlastní zkušenosti říct, že za manuály k některým aplikacím a programům vděčí uživatelé nadšencům,

kteří je poskytli bez nároku za honorář, nebo za dobrovolný poplatek. Pokud ani tato varianta není dostupná, uživatelé zadají anglické fráze a v podstatě celé odstavce do *Google translatoru* a výsledkem je shluk slov někdy zajímavé podoby. Překladač Google je bezpochyby užitečný nástroj, ale jelikož se jedná o docela mladý projekt, který se neustále vyvíjí, vyskytují se zatím v jeho mechanických překladech nedostatky. Zkušený uživatel a sečtělý člověk si bezpochyby poradí s úpravou slovosledu a vybráním vhodného synonyma do kontextu. Jaký dopad má takovýto mechanický překlad na způsob vyjadřování mladých lidí, se pokusím vyzorovat v části výzkumu.

Některé vize představují naši společnost jako elektronickou sociální síť přenesenou do běžného života. Každý jedinec je dosažitelný díky jakémusi komunikátoru. Zde se největší odlišnosti projevují v podobě, jakou by měl komunikátor budoucnosti mít, některé firmy už dokonce představují koncepty, videostudie, které poskytnou jako volně zhlédnutelné video, čímž vytváří falešné domněnky, že už se jedná o budoucí model. Musím přiznat, že sám jsem na nějakou dobu obdivoval vymoženosti iPhonu budoucí generace, když jsem procházel stránky a narazil na odkaz na webu. Jednalo se samozřejmě o studii, rozruch byl podpořen obzvláště očekáváním, jak bude vypadat iPhone 5, po smrti Stevena Jobse (zakladatele a bývalého výkonného ředitele firmy Apple) v říjnu 2011, bylo dalším důvodem k zármutku příznivců produktů s logem ukousnutého jablka uvedení na trh pouze vylepšené verze předchozí generace.

2 Základní pojmy a problematika

2.1 Komunikační kanály

Komunikační kanál je *sdělovací kanál, kterým se přenášejí informace, znaky a symboly, např. telefon.*¹

¹ definici formuloval prof. PhDr. Rudolf Kohoutek, CSc., dostupná na: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/komunikacni-kanal>

Dnešní společnost považuje telefon, obzvláště mobilní telefon, za nedílnou součást každodenního života. Dříve, u klasických typů mobilních telefonů byly dva hlavní způsoby používání, a to volání a SMS. Oproti tomu se v současnosti nacházíme na začátku éry nového způsobu mobilní komunikace. Již nějakou dobu jsou na českém trhu takzvané *chytré telefony*, název, který se v reklamních kampaních mobilních operátorů uchytil coby ekvivalent anglického termínu *smartphone*. Za rostoucí oblibou chytrých telefonů stojí velké displeje s dotykovým rozhraním, které jsou pohodlné pro prohlížení internetových stránek. Zejména u telefonů s dotykovou obrazovkou přitom neplatí, že „chytrý“ se rovná složitý. Mobilní operační systémy nabízejí intuitivní uživatelské rozhraní, které umožňuje snadno dohrávat různá vylepšení. Například nejnovější internetový prohlížeč, hry nebo užitečné aplikace. Ty rychle zobrazí na mapě nejbližší bankomaty nebo nahrají fotku z fotoaparátu rovnou na webovou stránku sociální sítě jakou je například Facebook.

S rozšířením internetu nejen do počítačových sestav v domácnostech, ale i do chytrých telefonů je prakticky nezbytné zmínit sociální sítě. Ty ve své podstatě jsou také komunikačním kanálem. Lidé na nich sdělují i sdílejí téměř vše o své osobě, znaky a symboly počínaje, přes svoji polohu, náladu, aktuální stav a činnost, které se v daném okamžiku věnují, vše doprovázeno fotografiemi, videem a komentáři. Jedná se zkrátka o velké množství osobních informací, nezřídka důvěrné povahy, které se objevují online. Tento fakt zároveň naznačuje, že v elektronické komunikaci jsou mladí lidé sdílnější, než v komunikaci běžné. Pokud bychom podle daných definic sociální sítě nepovažovali za komunikační kanál, je třeba zmínit, že každá sociální sítě komunikační kanál v pravém slova smyslu obsahuje. Jedná se často o přímý způsob sdělování informace (chatroomy, messengery, atd.), kde komunikace probíhá v reálném čase, nebo „nepřímý“ způsob sdělování informace (e-maily, posty, atd. v češtině už zaběhlé názvy elektronická pošta, nástěnky, kde je možné zanechat vzkaz v libovolné podobě, myšleno text, audio, foto, či video). s nadsázkou se dá tvrdit, že uživatel chytrého telefonu má v ruce celý svět. Je-li

v oblasti s dostačujícím pokrytím signálem mobilní sítě, může brouzdat po internetu, webových stránkách, nebo jednoduše využít aplikaci, která jako komunikační kanál slouží. Trend doby je totiž takový, že softwarové komunikační kanály a sociální sítě začínají pozvolna splývat. Jedno se přizpůsobuje druhému a rozšiřují se tak možnosti uživatele jednodušeji a pohodlněji komunikovat, nebo sdílet informace alternativní cestou. Jedna neutajovaná, odvážná vize uživatelům dává naději, že nebudou muset mít založený profil na konkrétní sociální síti, aby mohli být v kontaktu s uživatelem na jiné. Jednoduše řečeno, pošlu z Facebooku zprávu kamarádovi, kterému bez problému dorazí například na ICQ. Už dnes funguje spolupráce mezi některými sociálními sítěmi, kdy je nabízena registrace anebo přihlášení pod shodným profilem, v anglické terminologii *portable ID*, což doslova znamená *přenosná identifikace*. Jedná se zde o další zjednodušení přístupu a usnadnění využívání sociálních sítí mající za následek rozšíření uživatelské základny.

2.2 Sociální síť

Sociální síť, zvaná též společenská síť, komunitní síť či komunita, anglicky *social network*, je propojená skupina lidí. v širším slova smyslu je sociální sítí každá skupina lidí, která spolu udržuje komunikaci různými prostředky. v užším, moderním a značně převažujícím pojetí se sociální sítí nazývá služba na Internetu, která registrovaným členům umožňuje si vytvářet osobní (či firemní) veřejný či částečně veřejný profil, komunikovat spolu, sdílet informace, fotografie, videa, provozovat chat a další aktivity. Někdy se za sociální síť považují i internetová diskusní fóra, kde si uživatelé vyměňují názory a poznatky na vybraná témata (těhotenství, automobily, finanční poradenství, apod.) Komunikace mezi uživateli sociálních sítí může probíhat buď soukromě mezi dvěma uživateli nebo (nejčastěji) hromadně mezi uživatelem a skupinou s ním propojených dalších uživatelů. v současnosti

nejznámější a největší sociální sítí na světě je Facebook.com s téměř osmi sty milióny registrovaných uživatelů (leden 2012).

2.2.1 Uživatelé sociálních sítí

Mezi neuživateli sociálních sítí je všeobecně rozšířen názor, že sociální sítě jsou doménou hlavně generace teenagerů, snad proto, že hlavně mladí o nich často mluví, váží se na ně a někteří z nich naivně věří, že co se na sociální sítí objeví, je pravda. Nicméně názor, že uživatelé sociálních sítí jsou hlavně teenageři, neodpovídá skutečnosti. v současné době silně převažují dospělí uživatelé. Pro ilustraci může posloužit věková struktura uživatelů Facebooku v České republice, kde cca 50% uživatelů je tvořeno věkovou skupinou od 20 do 35 let.

2.2.2 Vznik sociálních sítí

Za první sociální síť lze považovat projekt *Sixdegrees* spuštěný v roce 1997, kde uživatelé měli možnost si vytvořit svůj osobní profil a seznam přátel a později procházet seznamy přátel svých přátel. v roce 2000 byla služba ukončena (doména stále existuje, ale lze se zaregistrovat jen na základě pozvánky). Podle svého zakladatele tento projekt nebyl úspěšný, protože jednoduše předběhl svou dobu. Na konci devadesátých let byl obecně počet uživatelů Internetu nízký.

Facebook je fenomén doby, tuto sociální síť znají téměř všichni, ale sociálních sítí s celosvětovou popularitou existuje samozřejmě daleko více. Některé jsou určeny čistě pro sdílení informací a zábavu, jiné pomáhají hledat práci, případně sdružují členy určitého etnika nebo umělce profesionální i amatérské, zkrátka slučují lidi podobných zájmů a vlastností, bez ohledu na to, odkud jsou, či kde se v danou chvíli nalézají. Zde je stručný výčet několika nejznámějších spolu s několika zajímavostmi:

- **Facebook**
- vznikl v roce 2004

Facebook – vznikla původně jako síť určená pro studenty Harvardské univerzity, slouží jako platforma pro vytváření osobních, firemních a skupinových profilů a propojování přátel, dále jako herní server, pro internetová fóra, pro ukládání a sdílení multimédií.

- **Google+**

- vznikl v roce 2011

Google+ – vznikl jako obdoba sítě Facebook, kde hlavní rozdíl spočívá v nastavení sdílení přes tzv. kruhy, do kterých si lze rozdělit jednotlivé osoby a sdílet dané věci jen s těmi, pro které to má přínos, nebo se jich to týká.

- **LinkedIn**

- vznikla v roce 2003

LinkedIn je sociální síť pro “profesionály”. To znamená, že tím hlavním v profilu uživatele je kariéra, pracovní místa, vzdělání. Mnozí z uživatelů této sociální sítě již nepošílají zaměstnavatelům životopisy, ale vystačí si s *linkem* (odkazem) na svůj profil, umístěný na LinkedIn. Sociální síť orientovaná na obchodní kontakty samozřejmě láká manažery a personalisty více než obecněji zaměřené projekty. Celosvětově má LinkedIn přes 35 milionů uživatelů, čím dál více ho využívají i Češi.

Kromě životopisu nabízí LinkedIn nejrůznější skupiny a aplikace, vyhledávání bývalých i současných kolegů ze sítě. Zajímavá je i možnost vystavení referencí o podrobnostech spolupráce s kolegy ze sítě. LinkedIn je vítaným pomocníkem personalistů a *headhunterů*, kteří mají možnost hledat mezi obrovským množstvím potenciálních zaměstnanců. Základní (a pro běžného uživatele úplně dostačující) profil je zdarma, za funkce navíc je potřeba zaplatit.

- **Naymz**

- vznikla v roce 2006

LinkedIn je sociální síť určená pro udržování a navazování obchodních kontaktů. Jde o pomocníka při budování a sledování vlastní kariéry, uživatelé LinkedIn vyznávají profesionální networking a výměnu profesních zkušeností. Stejně jako LinkedIn může i profil na LinkedIn sloužit jako elektronická vizitka, která na rozdíl od té papírové může obsahovat velké množství údajů, co mohou pomoci například při rozhodování o uzavření kontraktu.

- **Xing**

- vznikla v roce 2003

Xing je síť pro profesionály a správu jejich kontaktů. Používá ji asi 7 milionů lidí, centrála je trochu netradičně v Německu. Existuje mnoho jazykových mutací a na rozdíl od LinkedIn je přístupná také verze pro mobilní telefony.

- **MySpace**

- vznikla v roce 2003

MySpace je jednou z nejpobulárnějších sociálních sítí na světě, skvěle se hodí ke sdílení hudby a videa. Tuto síť využívají k šíření svého díla i profesionální umělci. Před nástupem Facebooku šlo o absolutní jedničku, ve sdílení multimediálního obsahu stále podle mnohých nemá konkurenci a své fanoušky si zachovává. Sloganem je „A place for friends“ (Místo pro přátele), kvůli ochraně dětí je síť přístupná pouze uživatelům starším 14 let.

MySpace patří pod křídla News Corporation a i když tato společnost vlastní i prestižní televizní kanály a filmová studia, patří MySpace mezi klenoty mediálního domu Ruperta Murdocha. Na MySpace nechybí ani desítky tisíc umělecky založených Čechů.

- **Orkut**

- vznikla v roce 2006

Orkut je klasickou komunitní službou, umožňující sdílení nejrůznějších multimédií, chatování a hledání ztracených přátel. Zajímavostí je, že Orkut patří do stáje Google, tento samotný fakt je zárukou dostatečného počtu uživatelů. Orkut je volně přístupnou službou od října roku 2006, předtím bylo ke vstupu do sítě stejně jako pro využívání dalších projektů Googlu zapotřebí pozvánky. Například v Brazílii je Orkut nejpoblárnější internetovou stránkou, milují ho například i Indové. k dispozici je přes 40 jazykových mutací.

- **Bebo**

- vznikla v roce 2005

Bebo je klasickou sociální sítí, oblíbenou hlavně v Severní Americe a anglicky hovořících zemích. v březnu roku 2008 došlo k akvizici mediálním gigantem AOL za neuvěřitelných 850 milionů dolarů. Móda sociálních sítí vrcholí a kdo v mediálním byznysu na Internetu něco znamená, měl by přece nějakou tu sociální síť mít...

- **Classmates**

- vznikla v roce 1995

Classmates je službou, jejíž místní verzi známe jako Spolužáci.cz. Vlastnické ani jiné spojení mezi těmito službami neexistuje, ale jinak jsou si podobné jako vejce vejci. Classmates založil Randy Conrads jako místo, kde se budou po letech potkávat spolužáci od školky až po vysokou školu. Po úspěchu v USA a v Kanadě vznikly i evropské mutace, například v Německu, Francii, Rakousku nebo ve Švédsku. Projekt Classmates vlastní od roku 2004 společnost United Online.

- **Friendster**

- vznikl v roce 2002

Friendster je další typickou americkou sociální sítí. Je velmi populární v Asii, která zajistí celých 90 % návštěvnosti. Friendster vznikl předtím, než světlo světa spatřil třeba populární Facebook. v roce 2003 Jonathan Abrams, zakladatel Friendsteru, odmítl nabídku Googlu. Přesto Friendster používá asi 90 milionů lidí.

- **Blackplanet**

- vznikla v roce 1999

Blackplanet je síť určená pro Afroameričany a jejich přátele. Jelikož světlo světa spatřila už v roce 1999, činí z ní činí tento fakt jednu z nejdéle fungujících sociálních sítí. Uživatelé se slučují do skupin a sdílejí obsah, síť slouží také ke hledání krajanů mezi emigranty.

- **YouTube**

- vznikla v roce 2005

YouTube umožňuje miliardám uživatelů příležitost objevovat, sledovat a sdílet vlastní videa. Populární je i kvůli obsahu videoklipů hudebních interpretů Zároveň poskytuje fórum, pomocí kterého mohou uživatelé informovat a inspirovat ostatní uživatele kdekoli na světě, a slouží jako distribuční platforma pro tvůrce vlastního obsahu a různě velké inzerenty.

Z českých sociálních sítí lze jmenovat:

- **Lidé.cz**

Lidé.cz slouží jako internetové fórum, pro internetové profily především lidí, pro blogy, jako chatovací server, jako internetová seznamka, pro internetové kurzy, pro ukládání a sdílení fotografií, tento server je uživatelsky spojen se sociální sítí Spolužáci.cz

- **Spolužáci.cz**

Spolužáci.cz slouží pro internetové profily, pro ukládání a sdílení multimédií, jako chatovací server, je určen pro spolužáky a bývalé spolužáky, tento server je uživatelsky spojen se serverem Lidé.cz, obdoba amerického Classmates

- **Líbímseti.cz**

slouží pro internetové profily lidí, jako internetová seznamka, jako chatovací server, pro blogy

Tento výčet dokazuje, že má opravdu každý uživatel možnost najít si pro něj atraktivní sociální síť a využívat vše, co nabízí. v důsledku toho ubývá uživatelů, kteří nejsou registrovaní v žádné sociální síti a nejen díky jejich provázanosti přibývá uživatelů s profily na více než jedné sociální síti.²

2.2.3 Postování

Postování se volně do češtiny překládá jako vyvěšení, přidání příspěvku, nějakého oznámení, či aktualizace stavu. Zpravidla uživatelé sociálních sítí průběžně informují své známé a spřátelené profily o novinkách ze svého života.

2.2.4 Tagování

Tagování je přidělování tagů (z angl. tag do češtiny přeloženo jako značka, štítek) k článkům. Štítek je jednoslovný nebo víceslovný výraz vyjadřující část obsahu v článku. Pomocí co nejvíce krátkých tagů, které jsou společné více článkům na webové stránce nebo jinde, vzniknou mezi články vazby a pak lze v obsahu velmi rychle vyhledávat. Stejně jako články lze otagovat videa, fotografie a v současné době v podstatě jakýkoli příspěvek.

2.3 Smartphone (chytrý telefon)

² seznam sociálních sítí s použitím odkazů dostupných na: <http://www.lupa.cz/clanky/socialni-site-to-neni-jenom-facebook/> a http://cs.wikipedia.org/wiki/Soci%C3%A1ln%C3%AD_s%C3%AD%C5%A5

Smartphone je mobilní telefon postavený na platformě mobilního počítače s pokročilejší výkonností a připojitelností než standardní mobilní telefon. První smartphony byly zařízeními, které ve své podstatě kombinovaly funkce a vlastnosti mobilního telefonu a PDA (z angl. personal digital assistant, což je doslova: osobní digitální asistent). Dnešní modely také slouží jako kombinace přenosných MP3 přehrávačů, kompaktních digitálních kamer schopných nahrávat videa ve formátu rozlišení HD a přístrojů se satelitní navigací GPS. Moderní smartphony se také honosí dotykovými displeji s vysokým rozlišením, internetovými prohlížeči, které jsou bez problémů schopné zobrazit internetové stránky v plném rozlišení, tedy nejen ve velikostech optimalizovaných pro mobilní telefony a v neposlední řadě rychlým přístupem k internetu, ať už pomocí bezdrátového Wi-Fi, nebo vysokorychlostního mobilního internetového připojení HSDPA (z angl. High-Speed Downlink Packet Access).

2.4 Chat, Chatovací zkratky, emotikony

Chat (z angl., čti *čet*), do češtiny často překládán jako „pokec“, je krátká komunikace dvou nebo více lidí prostřednictvím komunikační sítě. Jedná se vždy o komunikaci v reálném čase, při které se komunikuje formou psaného textu. S rozvojem technologií byla přidána možnost přenášet zvuk - audiochat, případně i obraz – videochat a na webu fungují i diskuse, tzv. webchaty.

Chatovací zkratka je zkrácený zápis slova nebo víceslovného výrazu týkající se zejména oblasti komunikace pomocí chatu. Nejčastěji se skládá z písmen, ale rozšířené jsou i chatovací značky složené i číslic a jiných znaků. Jejich hlavním účelem je zestručnění a urychlení konverzace. v případě, že je v chatovací místnosti více účastníků, bývá konverzace s použitím chatovacích zkratk přehlednější.

Zde je několik příkladů chatovacích zkratk:

ZKRATKA	ANGLICKY	ČESKY
2U	To you	tobě
4U	For You	pro tebe
2L8	Too Late	(příliš) pozdě
@	at	v (třeba ve 4h)
AFK	Away From Keyboard	nejsem tu (doslova „ pryč od klávesnice“)
ASAP	As Soon As Possible	co možná nejdříve
B8		bejt (nespisovné "být")
BO		Protože / nebo
BTW	By The Way	mimochodem
CC		čau čau/ co (?)
CTJ		co to je?
CU	See You	nashle, ahoj, uvidíme se
CU2	See You, Too	taky nashle ...
DCL		docela
FAQ	Frequently Asked Questions	často kladené otázky
GR8	Great	super
GLHF	Good Luck Have Fun	mnoho štěstí a zábavy
IDC	I Don't Care	nezájem
JJ (J)		jo jo / jo, jasně
JPP		jedna paní povídala
JXVD?		Jak se vede?
KK	ok ok	v pořádku/v pohodě/dobře
LOL	Laughing Out Loud/Lot Of Laughing	hlasitě se směju/hodně se směju (často myšleno ironicky)

M8	mate	kamaráde
MMNT / MMT		moment
MTB		miluji tě broučku
MYOB	Mind your own business	hleď si svého
MZC		mazec
N1	Nice one	hezké, to se povedlo
N1	Number one	Jsi/je nejlepší (osoba)
nb		nebo
NC	No comment	bez komentáře
NJ (N)		no jo (no), ne
nn	no no	nene
NVM	Never mind	nevadí (hovorově "neřeš")
NVM		nevím
NWM		nevím
NZ		nemáš/není zač
O5		opět
OFC	Of Course	samozřejmě
OIC	Oh I see	aha
OKI		dobře (OK)
OMG	Oh my God	Ó můj bože
OMW	On My Way	Na cestě
ORLY?	Oh Really?	Opravdu?
PAC		Poněvadž (jako protože), jako "páč" se vyskytuje i v řeči
PLS	Please	prosím
PSM		prosím

PTZ, ptže		protože
ROFL, ROTFL	Rolling On (The) Floor Laughing	válím se po podlaze smíchy
R.S.S., rss		rádo se stalo
RUOK?	Are You O.K.?	Jsi v pohodě?
SRV	Sorry	Omlouvám se
TBTK		tobě taky
THC	Thanks	děkuji (stejně jako THX, ale méně užívané)
THX	Thanks	děkuji
TJN		To jo no
TKC		Tak co
TTFN	Ta-ta for now	zatím pa-pa
TTJ		tak to jo
TTK		tak to každopádně
U2	You too	ty/tobě taky
UPA		úplně
UPE		úplně
UHO		univerzální hnědá omáčka
W8	Wait	počkej
WB	Welcome Back	vítej zpět
WCG		Wo co go? O co jde?
WD	Well Done	výborně
WTZ		Wo tým žádná! (= O tom žádná!)
Z5		Zpět
ZTT		Zjistí to

Faktem je, že čeština si, jak je z tabulky patrné, vytváří své vlastní chatovací zkratky, některé přejímá z anglického jazyka, nebo odjinud. v některých případech může docházet ke kolizím ve významu zkratky a je třeba brát v potaz kontext, situaci v jaké zkratku použijeme, aby nedocházelo k nedorozuměním.

Chatovací zkratky bych rozdělil do tří skupin:

- přejaté
- vlastní
- křížené

Přejaté chatovací zkratky do českého (chatovacího) jazyka pronikly ve své původní podobě např. z anglického jazyka a zachovaly si ve většině případů i výslovnost: LOL, BRB, CUL8R, apod. v českých chatovacích místnostech, pokud se jedná o mluvený (telefonní) rozhovor existují česky vyslovované zkratky, jako jedním z příkladů je LOL – „el ou el“ v angličtině, narozdíl od českého „lol“

Vlastní chatovací zkratky jsou vytvořeny čistě z českých slov, jsou jimi např.: CTJ, DCL, JPP, apod.

Křížené, nebo též smíšené, mají buď podobu, nebo vlastnosti jak českých, tak v následujících příkladech anglických chatovacích zkratk. Jsou jimi: O5 (opět), Z5 (zpět), LO3(lotři), nebo pak B8 kdy číslovku čteme jako anglickou a vniká nespisovný výraz „bejt“.

Stejně jako při mluveném projevu používají účastníci komunikace neverbální projevy jako řeč těla a mimiku, je možné do písemného projevu vkládat takzvané *emotikony* (z angl. emotion + icon), hovorově pojmenované *smajlíci*.

Emotikon³ (používá se i varianta emotikona) je grafický symbol složený obvykle z interpunkčních a speciálních znaků, který vyjadřuje pisatelovu momentální náladu, postoj či emoce. Význam emotikon se musí interpretovat při otočení o 90° doprava.

Internet a textová telekomunikace poměrně nový, přesto velmi rychle se šířící způsob dorozumívání, člověk je z dřívější doby a klasické komunikace podvědomě zvyklý vidět tvář, nebo alespoň slyšet hlas svého protějšku. Největší problém těchto médií pak vzniká, když se nedá pochopit smysl nějakého výrazu, protože je nemožné zjistit emocionální stav komunikujícího. Smajlík, kterého pošleme, může skrývat dvojsmysl, aniž bychom chtěli, nebo může být, pravděpodobně snáze než slova, špatně interpretován. Vznik emotikon byl ze sociologicko-psychologického pohledu předvídatelný a otázkou dalších let a vývoje zůstává, zda opět neustoupí pokroku, neboť na popularitě stoupají videochaty, videoblogy, čímž komunikace opět nabývá klasické podoby, kdy vidíme lidi, kteří s námi komunikují a emotikona pozbývá účelu.

Zde je příklad několika často používaných emotikon i s nejčastěji interpretovaným významem:

- :-) – úsměv
- :-)) nebo :-D – hlasitý smích
- xD – dusivý řehot
- ;-)- žert (spiklenecké mrknutí)
- :-(– smutek
- :,-(- pláč
- :'(- pláč
- :''(- – ještě větší pláč

³ příklady emotikon, tzv. smajlíků, jsou uvedeny v příloze

- :"-(- – maximální pláč
- :-P – vyplazený jazyk
- :-PP – dva vyplazené jazyky
- :-o – údiv
- :-O – zděšení
- :-| – neutrální výraz
- o:) – andílek
- >:) – čertík
- >:(– naštvání
- :-/ – nespokojený, souhlas s něčím záporným
- :-X – smajlík „to jsem neměl říkat“, musím být zticha
- :-* nebo :-{} – polibek
- :-(*) – zvracení
- :G – vztek, vrčení (grrr)

Pravidelně se používají také varianty bez „nosu“ (bez „-“), např. :-D znamená to samé jako :D .

Jako zvláštní emotikonu musím zmínit trolla:

- (:D)) – troll

„Nejznámější Rage face. Používá se v mnoha situacích. Buď, když si z někoho, nebo něčeho cíleně utahujete, když někoho ve svůj prospěch "podfouknete" nebo také například když... trolujete. Co je to trolování, trolling? Specifické odvětví zábavy, která je buď naprosto nesmyslná, nebo právě cíleně poukazuje na jakýkoliv nešvar.“⁴

⁴ definice trolla dostupná na: <http://www.postavy.cz/trollface/>

Význam emotikon se může v jistém ohledu lišit, což ale záleží na situaci. K dalšímu nedorozumění může dojít, pokud komunikující používají jiný komunikační kanál. Ať už se jedná o samotné typy telefonů, software sloužící ke komunikaci, nebo odlišnou sociální síť, převádějí se tyto jednoduše zapsané emotikony do atraktivnějších podob, jakými jsou třeba obrázky nebo animace, kde smajlík obživne a činnost kterou definuje, emoci, nebo náladu předvádí v reálném čase.

2.5 Rozšířená (augmentovaná) realita

Rozšířená realita (z angl. augmented reality) představuje mezistupeň mezi realitou skutečnou a realitou virtuální. Není lehké definovat rozšířenou realitu, a tak jsem si dovolil pojmenovat realitu jako realitu skutečnou, aniž bych toto spojení zamýšlel jako pleonasmus, nebo poukazoval na filmy typu Matrix, či jakékoli konspirační teorie. Rozšířená realita je doplněním obrazu skutečnosti o uměle doplněné obrazce či jiné informace, které uživatel potřebuje, nebo chce zobrazit. v současnosti je nejčastějším provedením rozšířené reality zobrazení skutečného obrazu na displeji a jeho doplnění o počítačem dodané informace. To vše samozřejmě v reálném čase. Smartphony mají možnost spustit aplikaci, jakými jsou třeba Latitude, Wikitude instalované v Android telefonu a s nimi i to nejlepší, co v současnosti rozšířená realita nabízí. Princip je jednoduchý: kamera telefonu snímá obrázek, ten ihned zobrazuje a doplňuje jej o informace o tom, co na obrázku ve skutečnosti je.

Aplikace ve svém počátku byla zamýšlena a navrhována ideální pomůckou pro turisty, kterým umožní se rychle zorientovat a získat informace o tom, co vidí, aniž by se museli prodírat odkazy a komentáři, případně s sebou nosit knižní průvodce nemalých rozměrů.

Nebylo by to však poprvé, kdy se účel a použití původně zamýšlené výrobcem změní, nebo se ve vývoji alespoň částečně posune jiným směrem.

Hlavním účelem bezpochyby zůstane poskytování informací. Co však očekávám, že se změní, resp. rozšíří, jsou oblasti, ve kterých se rozšířená realita uplatní. Uživatelé jistě ocení popisky nejen čistě informativní, ale v současné době je populární, byť stále v počátcích, rozdělení do vrstev. Takovými vrstvami jsou oblasti zájmu jako například: restaurace, noční život, kultura, služby, apod. Při zobrazení vrstvy vidí uživatel popis, čili základní informace a na displeji má navíc možnost spustit videoprezentaci místa a hlavně názory uživatelů, kteří již s daným místem zkušenost mají. Zde opět funguje takzvané tagování, postování, kdy uživatelé přiřadí k místu svůj komentář, hodnocení a názor na něj.

Zaregistroval jsem několik článků a teorií, kdy se toto tagování přesune na osoby. Už jen v čistě teoretické rovině si dovolím polemizovat, že někdy v budoucnu může dojít k situaci, kdy pokud pořídím snímek osoby v baru, rozšířená realita mi o člověku na obrázku poskytne potřebné informace. Informace o dotyčné osobě, které chce sama zobrazit, pak komentáře jiných uživatelů, počet přátel, aj. Zkrátka uvidím její internetový profil naživo, takže budu moci zjistit vše od věku přes bydliště, zájmy a aktuální náladu, až po jakési pomyslné procento shody, které napoví, zda mám a jakým způsobem vést konverzaci.

Jedná se o poměrně nový jev, v dotazníku pouze zjistím, zda je v povědomí žáků, případně jakým způsobem ho využívají.

2.6 Komunikace a projev

Komunikaci je možné definovat jako přenos informací od určitého jedince nebo skupiny k jiným. Komunikace se stala nezbytným základem veškerých sociálních interakcí, důvěrných, mezi blízkými, formálních mezi jedinci, kteří k sobě nemají tak blízko. v bezprostřední komunikaci hrají kromě jazyka významnou roli i neverbální náznaky, mimika, řeč těla, které účastníci používají k interpretaci toho, co druzí říkají a dělají.

Specifickým a poměrně novým druhem komunikace je elektronická komunikace. Při představení elektronické pošty a začátcích jejího užívání, se někteří jedinci bránili a argumentovali, že je snazší napsat kolegovi vzkaz a nalepit mu ho na dveře nebo desku stolu. S tím by se dalo i souhlasit, vezmeme-li v potaz, že tehdejší sítě byly zejména vnitřní, takzvané intranety, čili několik počítačů na jedné síti, v rámci patra, budovy, atd. s rozvojem a rozšířením internetu se začaly projevovat výhody. Byla to především rychlost v porovnání s poštou klasickou, míru spolehlivosti elektronické a klasické pošty nechám na posouzení z vlastní zkušenosti každého uživatele.

Otázkou je, zda komunikace, tak jak ji známe, je pouze vystavena vlivu elektronické komunikace, či společnost směřuje ke komunikaci jiné, nové a postupně se původní vytěsňuje. Zrychlili jsme dobu, přenosy informací, sebe. Máme mobilní telefony, kterými rychlost dění ovládáme, ale v přeneseném významu slova zde funguje setrvačnost, rozjetý vlak, které nepřestanou působit hned, nezastaví.

Nebudu-li teď mluvit jen o žácích základních škol, představme si, kolik lidí si bere mobilní telefon všude s sebou. Nedokáží bez něj udělat krok, přiznávají, že jsou bez něj jak bez končetiny. Jestliže už ovládají telefony nás, takže není možné tvrdit, že neovládají to, jak komunikujeme a projevujeme se. Dětem mají jít příkladem, samozřejmě dobrým příkladem, hlavně dospělí. Ti však způsobem a měrou užívání mobilních telefonů posouvají hranice pravidel etikety, což má bezpochyby vliv na komunikaci a vzniká nová norma.

Vzhledem k věku zkoumané skupiny žáků, lze říci, že jsou schopni samostatného projevu a jak se sami budou dále rozvíjet je pouze na nich a prostor pro zlepšení objeví na gymnáziích a středních školách.

Popíšeme-li komunikační událost:

„Komunikační událost (KU) je základním a zároveň i výchozím pojmem teorie verbální komunikace. Tento termín označuje průběh komunikace v konkrétní komunikační situaci.

Při popisu struktury komunikační události je zapotřebí interpretovat její jednotlivé složky. Jsou to:

1. společenská situace
2. struktura sociálně-psychologická
3. struktura komunikační kompetence (znalost komunikačních norem)
4. struktura pragmatická (popis pragmatických a komunikačních funkcí)
5. struktura tematicko-obsahová (téma KU: věcné obsahy, o nichž se komunikuje)
6. struktura objektová (komunikanti, osobní a předmětné objekty komunikace, aparatura)
7. struktura verbální složky komunikace, verbálního projevu (typ textu, jeho textový vzorec)
8. segmentace komunikace (časová, tematická, obsahově pragmatická, sémantická, syntaktická, zvuková, grafická, repliková)

struktura výrazově formačních prostředků (koherence, konektory, konstelace slovesných časů, slovesných osob, syntaktické konstrukce a deiktické prostředky)⁵

Na základní škole už by měli žáci být schopni vnímat jednotlivé složky. Přestože jim je ve škole poskytnut vzor komunikace, navíc se předvádí modelové situace, jakmile jsou v daném prostředí, zapomínají na vhodný způsob komunikace. Nepovažoval bych to za nedostatky, spíše za nedokonalost či nevyzrálost.

Jelikož žáci tráví velkou část volného času u počítače, projevuje se absence reálného prostředí. K dispozici je na síti široká nabídka virtuálních prostředí a uživatelé se mohou pouštět do téměř jakékoli činnosti. Stále se však

⁵ Kořenský J., Hoffmannová J., Müllerová O., Jaklová A., *Komplexní analýza komunikačního procesu a textu.*

jedná o „hru na ...“ Na co chci poukázat je skutečnost, že ať už jsou uživatelé online v jakémkoli virtuálním prostředí, stále se jedná o simulaci a nejen jejich schopnosti a dovednosti se ukáží až v prostředí skutečném. Stejně tak to platí i o projevu. Žáci osmých a devátých tříd zpravidla ještě nejsou sběhlí v jednání se zaměstnavateli, nadřízenými, úředníky, ve valné většině případů jistě ne sami za sebe.

Není na základní škole, aby žáky naučila takovému vystupování, přestože se pomyslná věková hranice posouvá směrem dolů, mám na mysli hranici, kdy se žáci mohou začít cítit platnými členy společnosti, v závislosti na možnostech poznání a zkušeností předaných zprostředkovaně, nicméně dostupných. Zastávám názor, že stále je zkouškou dospělosti až maturita, resp. věk kolem osmnáctého roku života, nejen vzhledem k současnému trendu, kdy roste popularita vysokých škol a středoškolské vzdělání se stává minimem. Jako důležitější úlohu základní školy bych viděl ve vytvoření nadhledu, aby žáci pochopili a dokázali vnímat odlišnosti např. virtuální firmy, týmu stavitelů, a dalších prostředí, ve kterých se mohou stát prakticky kýmkoli a vtělit se do třeba do role, která by mohla dost dobře být jejich budoucí kariérou.

Nevhodně zvolená, či vedená komunikace má potenciál negativního vlivu a dopadu na utvářejícího se účastníka komunikace. Je v zájmu firem provozujících sociální sítě, poskytovatelů komunikačních kanálů, aby vytvořili pro uživatele bezpečné a nezávadné prostředí, což se většinou daří, avšak komunikace probíhá mezi uživateli samotnými, a ti si musí být vědomi, jak vhodně komunikovat s ohledem na složky komunikační události.

2.7 Informační gramotnost

Jak v článku *Informační gramotnost - teorie a praxe v ČR* uvádí autorky Mgr. Michaela Dombrovská, Mgr. Hana Landová a PhDr. Ludmila Tichá, bylo dosud publikováno několik přehledů vývoje pojmu informační gramotnost, jeho

pojetí a definic. Poprvé byl tento termín použit již v sedmdesátých letech 20. století, ale od té doby se jeho význam velmi proměnil. Jak autorky uvádí, není v současnosti asi možné jednoznačně určit, která z definic je nej přesnější, či nejvýstižnější, ale shodují se na vyjádření:

„Je však možné říci, že pravděpodobně nepoužívanější definicí informační gramotnosti je definice zveřejněná roku 1989 ve zprávě Komise pro informační gramotnost (Presidential Committee on Information Literacy - součást American Library Association):

Informačně gramotní lidé se naučili, jak se učit. Vědí, jak se učit, protože vědí, jak jsou znalosti pořádány, jak je možné informace vyhledat a využít je tak, aby se z nich mohli učit i ostatní. Jsou to lidé připravení pro celoživotní vzdělávání, protože mohou vždy najít informace potřebné k určitému rozhodnutí či k vyřešení daného úkolu.“⁶

V anglickém originále:

„Ultimately, information literate people are those who have learned how to learn. They know how to learn because they know how knowledge is organized, how to find information, and how to use information in such a way that others can learn from them. They are people prepared for lifelong learning, because they can always find the information needed for any task or decision at hand.“⁷

V dnešní době existuje i termín počítačová gramotnost, který je spíše termínu informační gramotnost jako takovému podřízený. Pod termín informační gramotnost je možné zařadit nejen schopnost efektivně vyhledávat a hodnotit,

⁶ Mgr. Michaela Dombrovská, Mgr. Hana Landová a PhDr. Ludmila Tichá: *Informační gramotnost - teorie a praxe v ČR* dostupný na: <http://knihovna.nkp.cz/nkkr0401/0401007.html>

⁷ Presidential Committee on Information Literacy: Final Report článek dostupný na: <http://www.ala.org/acrl/publications/whitepapers/presidential>

ale i předávat a šířit informace vztahující se k určité potřebě. Názory žáků, že *to bylo na Facebooku, tak je to pravda*, dozajista zpomalí kroky učitele jdoucího po chodbě. Pokud jsou takoví žáci, kteří souhlasí s podobným prohlášením v menšině, ještě je naděje na změnu. Obava ze stádovitosti a masovosti je opodstatněná, dokáží-li žáci, že se nechají snadno ovlivnit a nejsou schopni, či ani nemají potřebu třídit informace.

3 Současný projev a způsob komunikace žáků

Adekvátní komunikace předpokládá schopnost správně vyjádřit sdělení, schopnost sdělení přijmout s co nejmenším zkreslením, avšak výpověď člena je vždy subjektivní. Obzvláště žáci základních škol by měli dostávat dobrý příklad toho, jak správně komunikovat. Někdy dospělí, učitelé, neb rodiče komunikují s dětmi nepřiměřeně.

Typy negativní komunikace:

- podrobná komunikace – cílem zachování klidu i za cenu neustálého vyjadřování souhlasu, omlouvání se, usmiřování
- paralelní komunikace – neustálé napomínání, kritizování, může být pro žáka stresující, potlačující vůli a chuť do další komunikace
- chladná komunikace – racionální, korektní, bez citu, obzvláště v písemné elektronické komunikaci je těžké vyjádřit jednoduše svou náladu, pomáhají k tomu emotikony
- irelevantní komunikace – nevěcná, odvádí pozornost jinam, kdy třeba není na rozhovor vhodná doba nebo místo, ale konverzace jistým způsobem probíhá, zařadím sem i slovo zbytečná komunikace, kdy rozhovor probíhá bezúčelně, jen pro naplnění komunikace.

Nabývám dojmu, že žáci mluví méně, méně píšou a pokud nejsou schovaní u svých psacích stolů, krytí monitorem, nebo skříní počítače, cítí se

zranitelní a nesdílí své dojmy, nálady, ani názory. Oproti tomu na sociálních sítích je velké množství důvěrných informací sdíleno s lidmi pro uživatele cizími, kamarády kamarádů a spoluhráči online her. Komunikace, většinou konverzace pomocí chatu je tomu pak uzpůsobena.

Uživatelé komunikují v krátkých větách, používají komunikační zkratky, mluví důvěrně a zároveň povrchně. Dochází k jistému odcizení, přestože má spousta mladých lidí pocit, že patří do komunit a spolků, pocit sounáležitosti je uměle navozen ostře sledovaným počtem přátel, *hitů*, což je počet kliknutí, respektive zhlédnutí, nebo návštěv, a pak je další hodnocenou položkou počet *liků* (z anglického like, čti lajk), jinými slovy palců nahoru, plus jedniček a podobných kladných hodnocení pojmenovaných v závislosti na skutečnosti, o jakou se jedná sociální síť. Z účelu komunikace a seznámení se s lidmi stejných zájmů se pak stává chabé soutěžení o virtuální přízeň.

Komunikace by měla být symbolickým výrazem interakce, vyjadřovat nějaký reálný vztah. Stejně jako je možné se seznámit s přáteli našich přátel v běžném životě, jde to i na sociálních sítích, avšak s tím rozdílem, že tento proces je několikanásobně rychlejší a jednodušší. Na monitoru se objeví upozornění o lidech, které byste mohli znát, už jen z důvodu že máte X společných přátel. Sám systém sociální sítě uživatelům podle daného algoritmu nabízí, nazvu-li tento termín opatrněji – navrhuje, nové potencionálně spřízněné uživatele. v několika případech se ocitnou v konverzaci jedinci, ať už dva nebo více, kteří o sobě v podstatě téměř nic neví, kromě profilových informací. Dochází tady ke kolizi, kdy o sobě uživatelé nasdílí velké množství informací, které jsou sice dostupné, ale nemohou v žádném případě vést k tomu, že by s klidným svědomím o sobě řekli, že se znají. Přesto lze mluvit o efektivní komunikaci, jsou-li naplněny požadavky.

Efektivní komunikace předpokládá:

- nezkreslené sdělování – získané informace je třeba ověřit, při jejich objemu v dnešní době nutnost a snadná proveditelnost

- platné sdělování – informace, které do komunikace přináším, jsou platné, aktuální
- včasné sdělování – při online komunikaci věc téměř samozřejmá, na aktuálnost zpráv je v dnešní době kladen důraz
- ochota příjemce přijímat – otevřenost novým informacím už záleží na jedinci, anonymní příspěvky do diskusí, kde se uživatelé schovávají za *nickem* (z angl. nick, čti nyk, přezdívka)

Jak bylo v několika průzkumech zjištěno, tráví mladí lidé stále více času u počítače, ale jakási potřeba socializace trvá. Jsou jedinci, kterým zázemí a bezpečí domova vyhovuje, někteří nechodí často do společnosti z mnoha důvodů, jedním z nich může být stud, jiní podléhají módním trendům, svůj svět ovládají od počítače, nebo v případě chytrého telefonu z dlaně.

Osobně dávám „palec nahoru“ výhodám sociálních sítí a obecně vzato internetu, jakými je dostupnost uživatelů. Výhodu například pro studium jazyků, poznávání cizích kultur vidím v možnosti být v kontaktu s lidmi, které poznám při zahraničním pobytu a vyměním si s nimi kontaktní informace, nebo v opačném případě postupu potkám někoho na síti, seznámím se a po nějakém čase, kdy chatujeme a komunikujeme i přes videochat, mi přijde pozvánka do země, kam jsem se vždy toužil podívat.

3.1 Nejčastější nedostatky projevu

V psaném projevu jsem zaznamenal zejména gramatické chyby a nedostatky ve znalostech a aplikaci gramatických pravidel, v mluveném projevu vnímám jako problém užívání hezitačních zvuků a pazvuků a vycpávkových slov, kromě specifické slovní zásoby nelze jednoznačně přisoudit vinu komunikačním kanálům, nebo sociálním sítím, za tyto nedostatky.

Raději než na gramatické chyby a nedostatky ve znalostech a aplikaci gramatických pravidel obecně, se pokusím v této práci zaměřit na slovní zásobu a dotknout se i tématu stylistiky. Stylistika spolu s lexikologií patří k nejdynamičtějším oblastem lingvistiky, nejrychleji se proměňuje. K prolínání prvků slovní zásoby mezi jednotlivými jazyky dochází běžně a přirozenou cestou. S rozvojem a rozšířením internetu a komunikačních technologií se tento proces urychluje. Ryzí spisovnou češtinou dnes již mnoho jedinců nemluví. Spisovný jazyk je dnes a vždy býval nejdůležitější útvar národního jazyka. Jako jediný se řídí kodifikací, tzn., že jeho jazyková norma je stanovena jako společensky závazná. Jazykovou normou chápeme komplex pravidelně užívaných gramatických a lexikálních prostředků včetně pravidel jejich užívání. Jazyková norma je dynamická, že se přizpůsobuje vývoji jazyka, není statická. Norma se přizpůsobuje prostřednictvím soudobých slovníků, gramatických a jazykových příruček, které postihují jevy v našem jazyce nově vzniklé nebo přejaté, zároveň však musí být schváleny Ústavem pro jazyk český AV ČR, jakožto střediskem kodifikačního úsilí.

Bohatá škála gramatických i lexikálních prostředků spisovného jazyka dovoluje jeho bohatou funkční diferenciaci. v českém jazyce pracujeme s teorií funkčních stylů, které jsou:

- prostě-sdělovací
- umělecký
- odborný
- rétorický
- publicistický

Ize hovořit i o stylu:

- administrativním
- esejistickým
- reklamním

Vyvstává otázka, zda si i elektronická komunikace, obzvláště chat, časem vyslouží svůj vlastní funkční styl, nebo zda zůstane, jak bych ho zařadil v prostě sdělovacím funkčním stylu. Vzhledem ke slovní zásobě specifické pro chat, se tomu asi tak nestane.

V oficiálním psaném projevu žáků očekávám psanou formu spisovného českého jazyka. v ústním, zejména v připraveném projevu by měla zaznít mluvená podoba spisovné češtiny, označovaná termínem hovorová čeština, málokdy tomu tak bývá a žáci spíše inklinují k češtině obecné. Hovorovou češtinu nepovažujeme za samostatný útvar národního jazyka, jehož místo by snad bylo mezi spisovnou a obecnou češtinou, nýbrž za soubor prostředků náležejících k široce chápanému komplexu spisovné češtiny. Hovorová čeština plní dvojí funkci: jednak je nástrojem dorozumívání těm komunikantům, kteří užívají výhradně spisovného jazyka, jednak funguje jako nástroj běžného dorozumívání vedle obecné češtiny a příp. i dialektů. Hovorová čeština bývá vzhledem ke své tolerantnosti vedoucí k integrování prostředků spisovných s nespisovnými útvary poněkud nevýrazný, mnohdy vlastně smíšený. Je také skutečností, že dosud nevznikla žádná mluvnice hovorové češtiny a hovorová čeština nikde není ani kodifikována.

Dalším útvarem je obecná čeština, jedná se o nespisovný útvar českého národního jazyka. Obecná čeština má svoji normu, a jakožto strukturovaný útvar se výrazně odlišuje od všech existenčních forem češtiny. Obecná čeština totiž vykazuje na rovině fonologické, morfologické, syntaktické i lexikálně-sémantické nápadné a relativně stabilní rozdíly jak ve vztahu k jazyku spisovnému, tak i k dialektům.

Obecná čeština reprezentuje živou mluvenou řeč každodenního života, téměř jako výhradní komunikační prostředek se užívá v komunikaci neveřejné. Dnes však již neexistuje pouze v podobě mluvené, její psanou podobu najdeme v beletrii a částečně i v publicistice.

Žáci vyšších ročníků základních škol, dle mé vlastní zkušenosti a zkušenostech mých kolegů, používají zpravidla češtinu obecnou. Naskytuje

se jim totiž málo příležitostí přijít do kontaktu s ryze spisovným jazykem. Pro zajímavost je zadána v dotazníku jako jedna z otázek, která se týká počtu knih, které žáci přečtou za určité časové období. I v beletrii se objevuje obecná čeština, je pravděpodobně pro některé jedince populárnější a získává si tak čtenářskou základnu.

Nejen nedostatek vlivu spisovné češtiny, ale i další jevy mají vliv na projev žáků, kteří se s nimi setkávají na denním pořádku. Jsou to jakákoli média, která přizpůsobují svůj obsah tomu, co si žádá společnost, bez ohledu na dopad na společnost budoucí, která se formuje právě z žáků základních škol. Dalším silným mediálním vlivem je internet, jazykem internetu je ve většině případů angličtina, čímž v žádném případě netvrdím, že žáci jsou ovlivňováni pouze anglickým jazykem. Na druhou stranu si každý z nás musí všimnout výrazného zastoupení a všudypřítomnosti anglického jazyka.

Je to právě angličtina, která je spjata s technologiemi, vývojem softwaru a komunikací. Jak se urychluje doba, zvyšuje se i tempo a množství distribuované slovní zásoby. Vznikají nová slova pro pojmenování skutečností, často se jedná o zkrácená slova a zkratky, která se ustálí jako nový pojem, nebo se slovní zásoba rozšiřuje přidáním dalšího významu již existujícímu slovu. Ve druhém případě se zpravidla jedná o činnost, která je běžná v reálném životě a je přenesena do světa elektronického, virtuálního. Jako jeden příklad za všechny, kde „postnout“ z anglického post čili odeslat poštou znamená dnes v první řadě odeslat na web, umístit příspěvek.

Odbočím-li ale od problematiky slovní zásoby, je náš národní jazyk zkoušen po stránce stylistické. Zde, poukážeme-li opět na anglický jazyk je patrná podobnost ve slovosledu:

S V O M P T

kde je: Subject (podmět), Verb (přísudek), Object (předmět), dále Adverbials (příslovečná určení) Manner/Mode (způsobu), Place (místa), Time (času)

Slovosled anglické oznamovací věty je pevně daný a v běžném projevu se nenarušuje. Český jazyk nám oproti anglickému poskytuje větší svobodu. Český a anglický základní typ slovosledu se shoduje, čili: SVO, tj. podmět (subjekt, S) – přísudek (sloveso, verbum, V) – předmět (objekt, O). Používá se zejména v neutrálních sděleních. v případě, že pád předmětu a podmětu se shodují, je bez znalosti kontextu očekáván slovosled SVO. Obrácený slovosled VSO může vést k nedorozumění, jako např.:

Finsko porazilo Švédsko v hokejovém zápase.

V češtině u takového sdělení není jasné, kdo koho porazil. Bez znalosti kontextu posluchač očekává, že vítězem zápasu bylo Finsko. Pokud tomu bylo naopak a je potřeba zachovat aktuální členění, je vhodné využít alternativní mluvnický prostředek, např. trpný rod:

Finsko bylo poraženo Švédskem.

Dalo by se tedy s úsměvem říct, že český jazyk má slovosled volný, nikoli libovolný. Tento fakt umožňuje si s jazykem, větnou strukturou takzvaně hrát. v angličtině není, bohužel, tolik možností slovosled obměňovat, což se projevuje hlavně u studentů, kteří angličtinu studují, nebo v ní byt' jen zjednodušeně komunikují. Jejich projev obsahuje tyto jednoduše strukturované, krátké výpovědi nesoucí hlavní informace. Délka vět je také kromě jiného ovlivňována snahou vyjádřit se rychle a jednoduše. Anglický jazyk, není v běžném projevu bohatý na květnaté věty a složitá dlouhá souvětí. Taková souvětí, kdybychom je chtěli použít, nejsou pro rychlou komunikaci ani považována za vhodná.

Empirická část

1 Příprava na výzkum

Před samotným začátkem výzkumu bylo nejprve potřeba ujednotit a vytýčit cíl práce, časově rozplánovat postup a způsob zkoumání. Jelikož je elektronická komunikace velmi obsáhlé téma, popsal jsem její obecnou charakteristiku a druhy zejména v části teoretické. Další, pro monitorovanou skupinu vlastní údaje jsem měl v plánu získávat z odpovědí v dotazníku, který byl rozdán. Po vyhodnocení dotazníku, bylo potřeba získat zpětnou vazbu, porovnání s přirozeným mluveným a psaným projevem. Právě v přirozenosti projevu jsem vnímal největší problém, neboť zejména v prostředí školní třídy se jedná o projev připravený nebo řízený, ať už učitelem, nebo žáky. A skutečnost, že je projev monitorován jej do jisté míry ovlivní. Teorie přenesená z oblasti fyziky říká, že pokud je v prostředí pozorovatel, již není možné popisovat toto prostředí jako samotné prostředí bez pozorovatele. Podle této domněnky budou žáci přizpůsobovat obzvláště svůj mluvený projev v případě, že si budou vědomi, že je monitorován za účelem rozboru. Jako řešení jsem viděl nahrávání průběhu hodin bez upozornění studentů a taktéž nahrávání běžné komunikace při sportovních a jiných volnočasových aktivitách.

2 Skupina respondentů

Podle zadání práce jsem pracoval se skupinou respondentů, kteří byli žáky osmých a devátých tříd. Jednalo se tedy vesměs o žáky ve věku 14- 15 let. Aby bylo dosaženo objektivity a zároveň bylo i možné učinit případné srovnání, dotazník byl vyplněn žáky tří základních škol v různě velkých lokacích:⁸

- obec Loučovice s 1 770 obyvateli

⁸ Údaje dostupné na webu

ČSÚ: http://www.czso.cz/xcr/redakce.nsf/i/pocet_obyvatel_v_obcich_jihoceskeho_kraje

- město Český Krumlov s 13 377 obyvateli
- město České Budějovice s 94 754 obyvateli

Pro dosažení jistého srovnání, byl dotazník vyhodnocen vždy u počtu čtyřiceti žáků z každé lokace a byl naplněn původní záměr použít dotazník u žáků osmých a devátých tříd. Konkrétně u základní školy Loučovice se jednalo o nutnost použít jako zkoumanou skupinu žáky deváté i osmé třídy, jelikož třída devátá zde nedosahuje požadovaného počtu studentů. Všichni žáci dosahovali stanoveného věku cílové skupiny osmých a devátých tříd, tj. 14-15 let, někteří z nich zároveň vycházejí z osmé třídy základní školy, takže se jednalo o poslední rok na základní škole. Žáci osmých a devátých tříd si byli často blízcí a udržovali kamarádské vztahy a rozdíl jednoho ročníku nepovažují proto za faktor ovlivňující objektivitu výzkumu, v důsledku čehož jsem se rozhodl řídit je podle lokace, nikoli příslušnosti do tříd.

3 Stanovení hypotéz

Na základě daných předpokladů jsou stanoveny tyto hypotézy:

- H1 – Sociální sítě a komunikační kanály ovlivňují jak mluvený tak psaný projev žáků.
- H2 – Do mluveného i psaného projevu žáků pronikají prvky jako chatovací zkratky a emotikony.
- H3 – Při rozdělení žáků do skupin podle velikosti místa se budou výsledky těchto skupin lišit.
- H4 – Mladí lidé, zde žáci 8. a 9. tříd, tráví hodně času online (jsou neustále, byť pasivně připojeni, například ve stavu dostupný), zejména prostřednictvím chytrých telefonů.
- H5 – v projevu žáků je patrný vliv anglického jazyka, jak slovní zásobou, tak i stylisticky.

4 Výzkum

V červenci a srpnu 2011 jsem procházel historie chatů skupiny žáků vyšších ročníků základních škol. Jednalo se o vzorkovou skupinu cca dvaceti žáků, nejčastěji ve věku patnácti let. Mohu mluvit o štěstí, že jsem měl příležitost tyto konverzace procházet. Napomohla tomu skutečnost, že se jednalo o přátele a známé mého bratra, kteří ochotně poskytli historie chatů k nahlédnutí. Za ideálního stavu by údaje mohly být zpracovány strojově, aby bylo možné přesně určit četnost zastoupení jednotlivých výrazů. Na druhou stranu jsem již měl představu jaké jevy hledat a na co se zaměřovat a při takovém objemu dat a účelu nebylo strojové zpracování nutné. Dalším faktorem bylo, že skupinu dvaceti žáků lze skutečně považovat za pouhý vzorek, na kterém je možné provést částečné ověření obecných domněnek o způsobu elektronické komunikace.

Tento průzkum historie chatů potvrdil obecné předpoklady z teoretické části, že bez ohledu na studovaný cizí jazyk žáci v hojné míře používají kromě počeštěných (doslova přeložených nebo upravených) chatovacích zkratk i zkratky přejaté z anglického jazyka v nezměněné podobě. Jako další, ve velké míře zastoupený jev byly emotikony. v psaném projevu snadno a výstižně popisující náladu, emoce a názory na diskutované téma a postoj pisatele obecně. Stejně tak se dá říct, že byly používány zpravidla jednoduché a krátké oznamovací věty bez ohledu na délku vyjádření nebo typ popisované skutečnosti.

Nejprve bylo zapotřebí ověřit, zda zkoumaná skupina žáků používá komunikační kanály a sociální sítě, detaily typu jak často, jakým způsobem, resp. za jakým účelem. Dále pak znalost internetového slangu stejně jako jeho používání včetně emotikon a chatovacích zkratk.

Nejpoužívanější chatovací zkratky byly:

4U	For You	pro tebe
2L8	Too Late	(příliš) pozdě

@	at	v (třeba ve 4h)
AFK	Away From Keyboard	nejsem tu (doslova „ pryč od klávesnice“)
ASAP	As Soon As Possible	co možná nejdříve
BTW	By The Way	mimochodem
GR8	Great	super
JJ (J)		jo jo / jo, jasně
KK	ok ok	v pořádku/v pohodě/dobře
LOL	Laughing Out Loud/Lot Of Laughing/Laughing Over Limit	hlasitě se směju/hodně se směju (často myšleno ironicky) česká varianta LOLec
MMNT / MMT		moment
MucQ		muck, polibek
MZC		mazec
NJ (N)		no jo (no), ne
nn	no no	nene
NVM	Never mind	nevadí (hovorově "neřeš")
NZ		nemáš/není zač
OIC	Oh I see	aha
OMG	Oh my God	Ó můj bože, humorně žáky podáno jako Ohřej mi guláš!, často se stejně naléhavým tónem jako originální OMG
PLS	Please	prosím
ROFL, ROTFL	Rolling On (The) Floor Laughing	válím se po podlaze smíchy
SRY	Sorry	Omlouvám se

THX	Thanks	děkuji
TJ		to jo, nebo to je, nebo tak jo
U2	You too	ty/tobě taky
W8	Wait	počkej

V seznamu jsem uvedl pouze zkratky, které neshledávám vulgárními, bude-li někdo vytvářet kompletní seznam, není takové zkratky obtížné najít.

Několik nejčastěji používaných zkratk jsem použil v dotazníku pro ověření, zda jsou s nimi žáci obeznámeni, chápou jejich význam a používají je.

Jako další, častěji zastoupený jev je třeba zmínit záměnu písmene jednoduchého vé „v“ za písmeno dvojité vé „w“. K této záměně docházelo obzvláště u slov jako „newim“, samotných předložek „w“, „we“ a v neposlední řadě u vlastních jmen jako „Ewa“, „lweta“ apod. Zde je nutné přiznat, že jsem nedosáhl uspokojivého a jednoznačného vysvětlení ani od žáků, ani z jiných zdrojů. Jedním z vysvětlení je motivace jménem Ewy Farné, mladé česko-polské zpěvačky polské národnosti s českým státním občanstvím, která se dostala do povědomí mládeže v roce 2006. Jde tedy o módní trend, který ovlivňuje psaný projev žáků. Abych se vyjádřil co nejpřesněji, ovlivňuje *pouze psaný* projev žáků, protože jsem nezaznamenal správnou obouřetnou výslovnost písmene dvojitého vé v žádném z případů. Opět si dovoluji apelovat na úroveň informační gramotnosti studentů, kteří tato slova považují za českému jazyku vlastní a tento trend vnášejí i do běžného písemného projevu. U tohoto jevu jsem tedy nebyl schopen vysvětlit, proč k němu dochází z účelu jiného než vizuálního. Uživatelům tohoto jevu jde zkrátka o odlišení podoby slov a textu, jiná funkce než estetická nebyla prokázána.

Jako další jev jsem zaznamenal nahrazování písmen číslicemi. Narozdíl od anglického jazyka nám ale čeština nedává takový prostor. v anglickém jazyce, jak bylo zmíněno v teoretické části, lze totiž nahradit část slova, nebo dokonce slovo celé číslicí při zachování stejné výslovnosti. Zde se tedy

problematika týká opět psaného projevu, protože výslovnost zůstává nepozměněna. Jako hlavní důvod použití vnímám úsporu místa, částečné zrychlení komunikace a pro cvičené oko taktéž ozvláštnění estetické stránky projevu.

V českém jazyce se jedná nahrazení části slova číslicí, kdy například slovo „bra3“ stojí namísto „bratři“, případně odpovídá tvarům blízkým: bratr, bratře, apod. Kromě některých chatovacích zkratk jako jsou „o5“, „z5“ aj., se tento způsob nahrazování slabik, či jiných částí slov ve větší míře neuplatňuje. To je v rozporu s předpokladem v části teoretické, neboť jak z výzkumu vyplývá, tento účel substituce není populární natolik, aby se udržel v konkurenceschopném stavu vůči jinému způsobu využití číslic, který výzkum nastínil. Jedná se o nahrazení písmene za číslici. Před praktickou stránkou je tedy upřednostňována stránka vizuální, potažmo estetická. Začátek užívání této substituce je možné hledat u vlastních jmen, přezdívek, takzvaných nicků a častěji frekventovaných výrazů, kde: výraz „P37R“ odpovídá vlastnímu jménu Petr. Znovu zde, bohužel, není jasně prokazatelná účelová funkce této substituce. Nejedná se o úsporu místa co do počtu znaků ani urychlení psaní. O urychlení psaní je možné spekulovat u psaní SMS na mobilním telefonu s klasickou číselnou klávesnicí. Na smartphonu s klávesnicí QWERTY je rozdíl v rychlosti obou způsobů zápisu na stejné úrovni.

Jako příklad dokládám zprávu, která byla doručena na moji e-mailovou adresu v lednu 2012:

7470 ZPR4V4

5LOUZ1 k PR0K4Z4N1

70H0, J4K UZ45N3 V3CI

N453 MY5L D0K4Z3!

0HR0MUJ1C1 V3C1!

N4 Z4C47KU 70 BYL0

73ZK3, 4L3 N4 7370 R4DC3

70 7V4 MY5L CT3

4U70M4T1CKY, B3Z

PR3MY5L3N1. BUD

PY5NY. J3N N3K73R1

L1D3 7O D0K4Z1

PR3C157. PR051M P05L1

D4L, P0KUD 70 PR3C735.

Klíč k textu:

číslice	odpovídající znak, resp. písmeno
0	o
1	i, í
3	e, é, ě
4	a, á
5	s, š
7	t

Tento text je umělý, nesetkal jsem se s jemu podobným v žádné zkoumané oblasti a vzhledem k jeho nesnadné rozpoznatelnosti pro netréované oko si dovoluji tvrdit, že podobné texty nebudou k vidění ani na komunikačních kanálech, natož aby pronikaly do běžné komunikace nebo dokonce do psaného projevu žáků základních škol.

Používání lehce upraveného jazyka používaného u komunikačních kanálů je žáky přenášeno do běžné mluvy, která je tímto degradována a jinak spořádaný akt komunikace se neobejde bez komunikačního šumu, kdy člověk bez zkušeností s chatovacími zkratkami a internetovým slangem zkrátka nerozumí. Někdy se jedná o účel zastřít sdělení, aby bylo nesrozumitelné pro jakéhokoli nežádoucího účastníka komunikace, někdy, bohužel dochází však k nadměrnému užití slangových a podobných výrazů. v takovém případě vede

toto užití k mnohoznačnosti a nepochopení správného významu sdělení, nebo úplné ztrátě jak srozumitelnosti, tak významu.

Kvůli projevujícím se vlivu anglicismů na slovní zásobu, hraje roli pro porozumění i zkušenost s anglickými výrazy u komunikujících, nebo v ideálním případě znalost jazyka samotného. v anglickém jazyce, nebojím se říct, perfektně funguje náhrada některých hlásek jinými symboly a znaky díky zvukové podobě, tak např.:

„C U L8R“ odpovídá větě: „See you later.“ v obou případech vyslovované anglicky [sí jů lejtr] při zachování významu: Zatím ahoj, nebo také Uvidíme se později.

Sedm použitých znaků zde tedy, a připočítám-li i tečku za větou, vyjádří znaků čtrnáct,

Stejně náhrady opravdu v našem rodném jazyce dosáhneme stěží (např. výraz „o5“ nám oproti plnému znění „opět“ ušetří dva znaky). Čeština naopak má jistou výhodu díky homonymům v případě obrázkového sdělení a symbolů (kolik jen si člověk představí významů u slov jako: „jazyk“, „kolo“, „rameno“, apod.), nicméně jejich použitelnost není tak široká a žáci používají zkratky anglické, do českého jazyka přejaté. Je to vlastně snazší i z důvodu toho, že anglické chatovací zkratky jsou univerzální, domluví se jimi, resp. jim alespoň rozumí převážná většina účastníků konverzace.

Takové zkracování šetří samozřejmě čas, potažmo peníze (SMS je limitována jedním stem šedesáti znaky). Pominu fakt, že si na takový styl vyjadřování mladí lidé zvykají a nerozlišují situace, ve kterých je vhodné jej použít (rychlá zpráva kamarádovi), od situací kdy se zcela míjejí účinkem (školní lavice, veřejný výstup...). Problém vnímám v tom, že z výše uvedeného důvodu nevhodnosti češtiny žáci přecházejí na výrazy přejaté, aniž by brali ohled na jazyk mateřský spolu s úrovní komunikace v něm.

Díky rozšíření a popularitě a dnes už potřebné, někdy i nezbytné znalosti anglického jazyka je právě ten hlavním zdrojem novotvarů. Nestavím však tímto anglický jazyk nad jazyky ostatní, pouze konstatuji skutečnost. Dnešním studentům a žákům nejen vyšších ročníků základních škol ovšem přijde přirozené používat jazyk komunikačních kanálů ve všech možných oblastech a způsobech komunikace. v důsledku toho slyšíme, že je něco „LOL“ (Laughing Out Loud), „ROTFL“ (Rolling On The Floor Laughing), kdy student shledává něco vtipným. Nebo není výjimkou dostat odpověď typu: „Eh, sory, eror“ (žák patrně nerozuměl, či nezná odpověď).

Jistě, angličtina je všude, když to řeknu i bez nadsázky, o to větší úsilí však musíme při utváření slovní zásoby a jejího rozvoje vyvinout my, učitelé. Je třeba zvolit profesionální přístup, tj. neodsuzovat studenty za to, jak se projevují, či je rovnou trestat (a to jakýmkoli způsobem), ale navést je, aby sami zvážili, do jaké míry je vhodné používat výrazy pochycené při rychlé, úsporné – nabízí se slovo „osekané“ – komunikaci v situacích tomu méně příhodných a také okruh takových situací definovat. Právě onen cit rozlišit, kdy je potřeba se rychle a stroze domluvit a kdy naopak věci pouze prospěje vzletné, uhlazené a byť informačně řidší vyjádření, je třeba u studentů pěstovat.

4.1 Dotazník a výsledky

Studentům byl rozdán dotazník v následujícím znění. Dotazník považuji za rychlý a relativně snadný způsob získání informací. Časově nenáročný se jevil i studentům, od kterých jsem získal zpětnou vazbu. Sestavoval se z dichotomických, (trichotomických), výběrových, výčtových, škálových a otevřených otázek.

Vytvořil jsem tři skupiny žáků po čtyřiceti podle lokace školy:

- obec Loučovice skupina I
- město Český Krumlov skupina II

- město České Budějovice skupina III

Otázka č. 1 - Máte v domácnosti PC s připojením k internetu?

skupina	Ano	Ne
I	40	0
II	40	0
III	40	0

Ve všech třech skupinách respondentů byla stoprocentním podílem zastoupena možnost ano. Přestože jsem počítal s vysokým procentem u této odpovědi, takovýto výsledek mne překvapil.

Procházel jsem již v dřívější době některé průzkumy a dotazníky, kde zajímavým výsledkem bylo, oproti očekávání, množství domácností s připojením k internetu, přesto se nikdy nejednalo o tak vysoké procento. K současnému stavu přispělo patrně vzájemné působení rostoucího počtu internetových přípojek v domácnostech a postupné zanikání internetových kaváren. Začarovaným kruhem (čím méně zákazníků a více domácích internetových přípojek, tím méně internetových kaváren a naopak) došlo například k úplnému vymizení internetových kaváren z města Českých Budějovic, čímž opět ubylo míst, kde se nejen mladí lidé setkávali „naživo“. Dnes kavárny a restaurace nabízí takzvané *WiFi hotspoty*, místa, kde je možné se připojit k internetu, pokud vlastníte přenosný počítač, nebo chytrý telefon s možností bezdrátového připojení.

Otázka č. 2 – *Pokud nemáte v domácnosti PC s připojením k internetu, používáte počítač jinde? Uveďte, prosím, kde.*

Vzhledem k výsledku otázky první, vyplynula otázka číslo dvě jako bezpředmětná. v době, kdy jsem kompletoval tento dotazník, a v podstatě do doby, než jsem jej vyhodnotil, jsem s touto otázkou počítal jako s možností, která bude, přestože malým podílem, zastoupena. Někteří žáci, přes formulaci otázky a kladnou odpověď v otázce první přesto vyplňovali, že počítač využívají i ve škole.

Otázka č. 3 – *Používáte Google překladač?*

skupina	Ano, často	Ano, někdy	Jen zřídka	Ne, vůbec
I	19	14	3	4
II	21	15	2	2
III	20	13	4	3

Výsledky otázky č. 3 splnily předpoklad, v současnosti je Google překladač populární záležitost, zejména když například webová stránka nenabízí verzi textu v češtině. Předností i nedostatkem tohoto překladače je, že se učí hlavně od uživatelů. Dá se tedy říci, že je stejně chytrý jako většina uživatelů, neboť podle vlastních algoritmů a okolí překládaných slov zvolí nejčastěji používaná spojení. Není však zdaleka schopen poskytnout profesionální překlad. Přestože si je tohoto faktu většina uživatelů vědoma, občas je u projevu žáků patrné, že zdroj informací byl zahraniční, což se odráží zejména na stavbě vět, někdy i silně na použité nepřírozené slovní zásobě.

Otázka č. 4 – Pokud ano, jak hodnotíte překlady Google překladače?

skupina	1- super	2 - dobré	3 – nic moc	4 - špatné
I (36 žáků)	21	10	5	0
II (38 žáků)	18	16	4	0
III (37 žáků)	22	10	5	0

Několik žáků v předchozí otázce č. 3 vyplnilo, že Google překladač nepoužívá, a tak jsem pracoval s počty žáků udanými v tabulce. Stejně jako v otázce č. 3 se počty žáků v jednotlivých odpovědích téměř shodovaly. Mým čistě subjektivním názorem je, že v současnosti je výše zmíněný překladač užitečným nástrojem a pokud si ho dovolím označit, za nejlepší, je to hlavně kvůli jeho dostupnosti. Je zdarma, je online a je rychlý. Ale stejně jako s dalšími nástroji, je třeba i s překladači obecně zacházet opatrně a s vědomím, že jde skutečně jen o mechanický překlad. Z osobní zkušenosti vím, že stačí k pochopení hlavní myšlenky textu, nicméně pro řádný překlad je třeba jazykový cit, který zatím nelze do řeči nul a jedniček zakomponovat, přestože jsou programátoři houževnatí.

Nejpočetnější skupina žáků zařadila Google překladač do první skupiny, co se hodnocení překladů týče. Zde vidím příležitost pro další možný budoucí výzkum, například: Co žáci nejčastěji překládají a jak překladem získané informace hodnotí a využívají.

Otázka č. 5 – Kolik přečtete knih? Vyberte nejlépe se hodící možnost.

Dále uveďte, co kromě knih nejčastěji/nejraději čtete.

skupina	více než 5/měsíc	více než 3/měsíc	více než 1/měsíc	1 za 2-3 měsíce	1 za 6 měsíců	Nečtu vůbec
I	0	1	9	26	3	1
II	0	0	10	23	7	0
III	0	0	8	25	6	1

Mladí lidé nečtou. Několik podobných hesel jsem zaznamenal v novinách, varovných kampaních a kampaních propagačních. Dovolují si tvrdit, že mladí lidé čtou, přestože ne knihy a v takovém množství, kniha ještě nebyla úplně zavržena. Tabulku raději nechám mluvit samu za sebe.

Jako špatný vliv na projev žáků vnímám malé množství vhodných knih. Touto formulací chci říct, že žáci kromě povinné literatury málokdy sáhnou po knize, natož aby četli díla společensky dobře hodnocená, patřící například mezi známá díla světové, nebo naší, české literatury. Mladí lidé čtou, stejně jako my jsme kupovali u stánků poslední výtisky oblíbených časopisů, sedí dnešní mládež u počítačových obrazovek nebo displejů smartfonů a čte blogy, diskuse apod.

Jako další položky po knihách žáci uváděli:

blogy (seriálové, populárních osobností)

diskuse...

Otázka č. 6 – Máte profil na nějaké sociální síti? (např. Facebook, spolužáci.cz, apod.) Uveďte jaké.

skupina	Ano	Ne
I	40	0
II	40	0
III	40	0

Nejčastěji uváděnou sociální sítí byl v tomto případě Facebook, který byl zastoupen stoprocentně, dále pak české sociální sítě jako lidé.cz a spolužáci.cz. Řada studentů uvedla i server YouTube, který je vlastně také sociální sítí, uživatelé na něm sdílí zejména videa. Do výčtu v teoretické části jsem ho zahrnul až na základě tohoto podnětu.

S daným výsledkem dotazníku u otázky č. 6 jsem spokojen. Očekával jsem vysoký počet žáků s profilem na sociální sítí. Bylo potvrzeno mými kolegy, že žáci znají hlavně Facebook, díky jeho popularitě a provázání s téměř vším, co je online. Často si však neuvědomují, že existují i jiné sociální sítě, ve kterých jsou dokonce přihlášení jako registrovaní uživatelé, jen jim nepřisuzují statut sociální sítě.

Pokud si tedy žáci ani neuvědomují, že styl, kterým komunikují patří ke stylu elektronické komunikace, konkrétně sociálních sítí, nejsou zde téměř žádné předěly mezi touto a komunikací v reálném životě. Z tohoto důvodu dochází k přejímání prvků z elektronické do běžné komunikace a projevu žáků.

Otázka č. 7 – Používáte ke komunikaci ICQ, Skype, nebo podobný program?

skupina	Ano	Ne
I	40	0

II	40	0
III	40	0

Komunikační kanály typu messengerů jsou masově rozšířené, některé již bereme jako součást práce s počítačem, ve smyslu, že je zapínáme ihned po zapnutí počítače, či nastavíme automatické spuštění a přihlášení, čímž dáváme najevo, že jsme online, připraveni k rozhovoru, přestože nezapínáme počítač za tímto účelem.

Důvodem vysoké popularity mezi uživateli a širokého využití programů a aplikací typu messengerů a chatovacích místností je s největší pravděpodobností jejich:

- rychlost – takzvané *instant messaging* – je-li adresát online a přítomen, zpráva je mu doručena ihned po odeslání
- jednoduchost – *user friendly interface* – kdy je program nebo aplikace přehledně uspořádána a její ovládání je intuitivní. Laicky řečeno, zvládne ji ovládat i malé dítě.
- dostupnost – jsou zdarma, volně ke stažení na internetu. Jediné, co uživatel potřebuje, je samozřejmě počítač a také připojení k internetu, kde se ceny kvůli jeho rozšíření a dostatečné konkurenci drží v hladině dostupné pro běžné domácnosti.

Žáci základních škol, děti, obecně, vnímají trend doby poněkud odlišně. K reklamním kampaním a vizionářským projektům zapojí fantazii. Projekt, kdy každý bude moci komunikovat s každým se jim nezdá natolik vzdálený, možná to bude už právě jeden z nich, kdo povznese dnešní komunikační kanály na jinou, vyšší úroveň. Zatím se teenagerům daří přenášet trendy a kulturu sociálních sítí a elektronické

komunikace do oblastí běžného života, což má vliv na jejich projev, jak mluvený tak psaný.

Otázka č. 8 – Vlastníte chytrý telefon?

skupina	Ano	Ne
I	6	34
II	9	31
III	8	32

Podle nedávného vyjádření společnosti Vodafone:⁹

„Prodeje chytrých telefonů strmě rostou. Zatímco ještě na začátku roku byl jeden z deseti prodaných telefonů u Vodafone chytrý, tzv. smartphone, na konci léta to byly již dva z pěti. Výrazně také klesla cena těchto přístrojů. Ještě před rokem stál nejlevnější chytrý telefon u Vodafone přes deset tisíc, nyní je to cena okolo tři a půl tisíce korun. Tomuto trendu uzpůsobuje Vodafone i složení svého portfolia.“

Na stránce, bohužel, není uvedeno datum vydání tiskové zprávy, ale podle informací z ní a porovnání s články dalšími, bych jej zařadil na léto – podzim 2010. První chytré telefony se v České republice v podstatě prodávají již deset let, jen jejich podoba byla jiná, říkalo se jim organizéry a byly výsadou manažerů. Takový boom levných a dostupných chytrých telefonů začal právě v roce 2010, kdy byly na trh

⁹ <https://www.vodafone.cz/o-vodafone/o-spolecnosti/pro-media/tiskove-zpravy/detail/z-celkoveho-poctu-prodanych-telefonu-tvori-smartph/>

uvedeny chytré telefony s cenou pod čtyři tisíce korun a pořádný „hloupý telefon“ už je dnes obtížné koupit nový.

U této otázky jsem ale očekával výsledek nadpoloviční ANO jako minimální hranici, nejen kvůli vzrůstající popularitě chytrých telefonů, ale i kvůli skutečnosti, že ceny chytrých telefonů nejsou vysoké. Ze zkušeností kolegů učitelů a kolegyň učitelek mohu říci, že rodiče, pokud si to mohou dovolit, kupují už dětem na prvním stupni chytré telefony, zpravidla z praktických důvodů. Jejich funkce GPS umožňuje sledovat, kde se uživatel nalézá, bezplatně s ním pomocí aplikace telefonu komunikovat, nebo pokud dítě telefon ztratí, dá se opět pomocí systému GPS dohledat.

Otázka č. 9 – Máte na něm stálé připojení k internetu (paušál, balíček)?

skupina	Ano	Ne
I (23 žáků)	2	21
II (28 žáků)	5	23
III (29 žáků)	4	25

Výsledky této otázky byly vcelku předvídatelné. Vzhledem k tomu, že většina žáků základních škol vlastní mobilní telefon s předplacenou službou (tzn. dobří kredit) využívají datového připojení jen velmi málo. Oproti tomu o to více využívají psaní SMS, které je klasickým příkladem, ostatně je to i součástí vlastního názvu, zasílání krátkých zpráv. I ve starších typech telefonů docházelo k softwarovým vylepšením, a tak při správném zápisu znaků se na displeji objevil smajlík nejen odesílateli, ale i kontaktované osobě, když jeho zobrazení samozřejmě mobilní telefon příjemce podporoval.

Otázka č. 10 - Kolik času denně trávíte na počítači nebo telefonu psaním zpráv a komunikací s ostatními uživateli (kamarády, rodinou)? Počítejte i online chatovací místnosti a hry, kdy komunikujete dalšími hráči. Uveďte, kde nejčastěji (max. 3 položky).

skupina	5 a více hodin	4 a více hodin	3 a více hodin	2 a více hodin	1 a více hodin	méně než 1 hodinu
I	0	7	21	8	4	0
II	4	10	24	2	0	0
III	4	8	25	2	0	1

Samotným chatováním žáci pravděpodobně nestráví tolik času, ale uvědomíme-li si, že chatují během her, přidávají příspěvky a komentáře k článkům videím a fotkám, hodiny se nastřádají.

Většina dotazovaných žáků shodně uváděla programy typu messenger, jakými jsou ICQ, QIP, Miranda, dále pak Skype. Podle očekávání se objevily i hry, jak samostatné, tak na sociálních sítích, jako další z uvedených byl mobilní telefon.

Otázka č. 11 – Znáte pojem chatovací zkratky?

skupina	Ano	Ne
I	40	0
II	40	0

III	40	0
-----	----	---

Žákům byl rozdán pracovní list:

4U		pro tebe
2L8		(příliš) pozdě
@		v (třeba ve 4h)
AFK		nejsem tu (doslova „ pryč od klávesnice“)
ASAP		co možná nejdříve
B8		bejt (nespisovné "být")
BTW		mimochodem
CTJ		co to je?
CU		nashle, ahoj, uvidíme se
DCL		docela
GR8		super
JJ (J)		jo jo / jo, jasně
JXVD?		Jak se vede?
KK		v pořádku/v pohodě/dobře
LOL		hlasitě se směju/hodně se směju (často myšleno ironicky) česká varianta LOLec
MMNT / MMT		moment
MucQ		muck, polibek
MZC		mazec
NJ (N)		no jo (no), ne
nn		nene

NVM		nevadí (hovorově "neřeš")
NZ		nemáš/není zač
O5		opět
OFC		samozřejmě
OIC		aha
OKI		dobře (OK)
OMG		Ó můj bože, humorně žáky podáno jako Ohřej mi guláš!, často se stejně naléhavým tónem jako originální OMG
PLS		prosím
PSM		prosím
PTZ, ptže		protože
ROFL, ROTFL		válím se po podlaze smíchy
SRY		Omlouvám se
THX		děkuji
TJ		to jo, nebo to je, nebo tak jo
U2		ty/tobě taky
W8		počkej
Z5		Zpět

Tento pracovní list obsahoval tabulku, která byla shodná s tabulkou uvedenou výše, ale neměla třetí sloupec. Žáci si vedli obstojně, úspěšně pojmenovali, anebo vysvětlili devadesát procent uvedených zkratk, bez výrazných rozdílů mezi skupinami.

Otázka č. 12 – Používáte chatovací zkratky jinde, než při psaní zpráv v chatu?

skupina	Ano	Ne
I	40	0
II	40	0
III	40	0

Jak následný průzkum dokázal, používají žáci chatovací zkratky i v mluveném projevu, byť jen okrajově.

Otázka č. 13 – Znáte emotikony (např. :-D, :-*, apod.)?

skupina	Ano	Ne
I	40	0
II	40	0
III	40	0

U této otázky se jednalo o předpokládaný výsledek. Někteří žáci dokonce přidali i pár vlastnoručních smajlíků jako důkaz.

Otázka č. 14 – Používáte emotikony jinde, než při psaní zpráv a v chatu?

skupina	Ano	Ne
I	40	0
II	40	0

III	40	0
-----	----	---

U výsledků této otázky došlo ke zpochybnění výsledků. Formulace této otázky pravděpodobně studentům nepřipadala tak jasná jako mně a do kolonky uváděli kromě prezentací i mail a SMS :-)

Otázka č. 15 – *Znáte pojem „Rozšířená (augmentovaná) realita“? Pokud ano, krátce jej popište, nebo popište, jak ji využíváte.*

skupina	Ano	Ne
I	8	32
II	13	27
III	12	28

Zde si opět nejsem jist validitou odpovědí, podle výsledků mám podezření, že žáci opisovali jeden od druhého. Objevily se totiž pouze dvě odpovědi: „Mám to na mapách v telefonu.“ a „Je to na mapách Googlu.“

Jednalo se o předposlední, experimentální otázku, do výzkumu by nijak výrazně nezasáhla, spíše by poukázala na progresivitu doby, to je ale spíše předmětem zájmu technických fakult. Přínosné pro můj výzkum by bylo, kdyby žáci odpovídali ve stylu: „Hledám podle ní místa na mapách.“ nebo „Přidávám/čtu popisky k místům, která jsem navštívil...“

Otázka č. 16 – *v čem vidíte přínos komunikačních kanálů a sociálních sítí?*

Poslední otázku jsem nechal otevřenou, v domněnku, že už budou žáci rozepsaní, ale patrně už byli unavení, neboť odpovídali heslovitě.

Přestože jsem rozdal dotazník, očekával jsem, že otevřená otázka bude obsahovat alespoň krátkou, ale ucelenou výpověď. Aniž by to byl účel, přispěla poslední otázka dotazníku k domněnce, že žáci preferují jednodušší projev.

5 Zjišťování vlivu komunikačních kanálů na mluvený a psaný projev

Po prozkoumání historie chatů a vyhodnocení dotazníku jsem vymezil jevy, na které jsem se zaměřil ve třetí fázi výzkumu. Třetí fáze výzkumu zahrnovala vyhledávání konkrétních jevů ve slohových pracích, projevu žáků v hodinách, PowerPointových prezentacích a psaných domácích i školních cvičeních, abych dokázal nebo vyvrátil hypotézy.

Chatovací zkratky – nezaznamenal jsem případ, že by se chatovací zkratky vyskytovaly v psaném projevu, aniž by byly součástí přímé řeči. Ze zkušeností a poznámek kolegů učitelů jsem vyrozuměl, že se místy objevily chatovací zkratky při prezentacích v PowerPointu, ale pouze ojediněle. v mluveném projevu se pak vyskytují též málo, pokud se jedná o rozhovor formální, např. ve školní třídě. Při jedné neformální diskusi v hodině jsem však byl svědkem, kdy žáci místo smíchu používali zkratku LOL a namísto podivu OMG, stejně jak se tomu děje v neformálních konverzacích.

Emotikony – tady lze mluvit pouze o psaném projevu. Ve formálním projevu, slohových pracích a cvičeních se neobjevily. Několikrát jsem je však zaznamenal ve cvičeních typu dopis kamarádovi a v PowerPointových prezentacích. Co se elektronických prezentací týče, nic nenamítám, emotikony se vyskytovaly převážně na posledních stránkách s poděkováním za pozornost, nikoli v obsahové, informativní části prezentací.

Co se týče stylistiky, nelze říci, že jsem narazil na práce na stylisticky nízké úrovni obecně. Přestože se mi vyjadřování žáků zdálo jednodušší, byl rozdíl od klasické konverzace chatovací místnosti víc než patrný. Byla

povětšinou naplněna celá hodnotící škála, měl jsem rukou práce velmi zdařilé, průměrné, i práce slabší. Přesvědčivě však nebyla potvrzena, nicméně nebyla ani vyvrácena domněnka o negativním vlivu komunikačních kanálů na psaný projev. Abych dosáhl podložitelných výsledků, musel bych výzkum koncipovat jinak než anonymně. Ze skupiny respondentů do dvou skupin vybrat a roztřídit jedince, a to na jedny, kteří tráví na komunikačních kanálech podstatně větší část svého volného času než ti druzí, a následovně porovnat jejich projev.

6 Vyhodnocení hypotéz

H1 – Sociální sítě a komunikační kanály ovlivňují jak mluvený tak psaný projev žáků.

Tuto hypotézu nelze stoprocentně potvrdit u psaného projevu. Potvrzuje se však u mluveného projevu, kam proniká internetový slang snáze a slovní zásoba týkající se specifických činností se zde objevuje.

H2 – Do mluveného i psaného projevu žáků pronikají prvky jako chatovací zkratky a emotikony.

Tato hypotéza se potvrdila. V malé míře pronikají emotikony například do prezentací v PowerPointu. v otevřené debatě žáci používají chatovací zkratky, zejména LOL a OMG.

H3 – Při rozdělení žáků do skupin podle velikosti místa se budou výsledky těchto skupin lišit.

Tato hypotéza se nepotvrdila. Podle volby otázek v dotazníku je to důkazem pomyslné rovnosti uživatelů internetu obecně. Mají přístup ke stejným informacím, a v dnešní společnosti je standart mít v domácnosti počítač s připojením k internetu.

H4 – Mladí lidé, zde žáci 8. a 9. tříd, tráví hodně času online (jsou neustále, byť pasivně připojeni, například ve stavu dostupný), zejména prostřednictvím chytrých telefonů.

Tuto hypotézu nelze zcela potvrdit, jelikož byla orientována spíše na smartfony s možností stálého připojení k internetu. Oproti předpokladu nevlastní většina žáků – zatím – smartfony, potažmo nemají aktivní stálé připojení k internetu.

H5 – v projevu žáků je patrný vliv anglického jazyka, jak slovní zásobou, tak i stylisticky.

Tato hypotéza vyšla jako pravdivá, jen potvrdila současný trend. S rozšiřováním internetu a rozvojem technologií přejímáme termíny původní, než je opíšeme, nebo najdeme pojmenování jiné. Co se stylistické části týče, neprokázala se tak jistě, abych ji mohl zcela potvrdit, nebo vyvrátit, výzkum bych prováděl v širším časovém horizontu a na větším vzorku studentů.

Závěr

Je nelehkým úkolem určit, co přesně má největší vliv na mluvený a psaný projev žáků. Obecně lze říct, že i jazyk jde s dobou a s pokrokem se mění. v souvislosti s rozvojem technologií, rozšiřováním internetu, propojováním sítí a urychlováním většiny aktivit se mění naše chování i způsob komunikace. Moderní způsob, zejména tedy komunikace elektronická dozajista ovlivňuje i jiné druhy komunikace, nejvíce je to patrné na běžném mluveném projevu žáků.

Zdá se být velmi těžké udržet krok s dobou, když to co platilo včera nebo dokonce před hodinou, už může být jinak. Jako důležitou vlastnost zde vnímám schopnost vytvořit si nadhled, filtrovat přísun informací a přizpůsobit se posledním trendům, a to vše ve vzájemném souladu, abychom se nenechali pohltit, nebo zavalit rychlým přívalem informací, kdy rychlost a kvantita často předčí kvalitu.

Takový žák základní školy má jistě schopnost naučit se zacházet s novými, moderními technologiemi, přijímá trendy doby jak plynou a přicházejí. Jsem zde ale na pochybách, že je schopen sám určit kvalitu a vybrat si z nepřehledného množství informací, když vše plyne tak rychle.

Nyní přichází na řadu učitel, aby pomohl žákům vytvořit si nadhled a je to právě současný učitel, který se musí rozvíjet a udržovat krok s dobou a zároveň tu pro žáka být jako modelový pedagog 21. století, který žáky nezavaluje informacemi, ale učí žáky jak s nimi nakládat a pomáhá jim s orientací. Berme v potaz kompetence pro 21. století, kdy se často mluví o informační a mediální gramotnosti, mediální kreativitě a sociální dovednosti a zodpovědnosti. Tímto směrem by se měla příprava na základních školách ubírat.

Velmi rád bych se vyvaroval polemik o školských reformách, nebo dokonce politické situaci. Nedovolím si tvrdit, že je naše školství na špatné úrovni, zkrátka se musíme vypořádat s tím, co máme. v mnohých případech se

to i daří a žáci mají kvalitní a odpovídající zázemí. Prostor pro zlepšení je vždy a ve všech oblastech lidského konání.

Ze své krátké zkušenosti z praxe na základní škole mohu říct, že někteří žáci mají oproti ostatním potíže informace extrahovat, zaznamenat a posléze předat. Učitelé se o to více snaží o zprostředkování informací žákům pestrou škálou způsobů, od klasických učebnic, přes audio a videonahrávky, až po výukové programy a práci s interaktivním prostředím online, kde žákům do povědomí vstupuje způsob a možnosti, jak nakládat s informacemi podle způsobu jejich nabývání.

Obecně jsem byl mile překvapen mluveným i psaným projevem žáků. Patrně se tak stalo, protože jsem v průběhu práce zabředával do hloubky a jednotlivostí a příliš se soustředil na každou menší odchylku od spisovného jazyka, či naopak podobnost s formou a způsobem elektronické komunikace. v okamžiku, kdy jsem zpět získal nadhled, opustil jsem katastrofické scénáře pokleslosti úrovně projevu žáků a vrátil se do pozice nezaujatého pozorovatele a hodnotil.

V případě zkoumání chatu se jednalo o psaný projev, běžné, účelové komunikace. Hlavními znaky bylo používání chatovacích zkratk, emotikon a ve valné většině případů se jednalo o komunikaci stručnou s jednoduchou stavbou vět. Jelikož zaznamenávám používání zejména emotikon a některých chatovacích zkratk i v periodikách, a časopisech pro mládež, jejich vliv na mluvený a psaný projev žáků by měl být brán v potaz.

Přestože jsem nezaznamenal v oficiálním psaném projevu žáků vliv komunikačních kanálů v oblasti slovní zásoby, po stránce stylistické se sice jednalo o jednodušší projev, ale narazil jsem i na několik zdařilých žakovských prací. Na druhou stranu je nutno přiznat, že projev byl adekvátní věku žáků, požadavkům a zadání prací, a přestože mám zatím jen malé zkušenosti ze své praxe, věřím, že jsem byl schopen vyvodit objektivní úsudek.

Jakousi mezní oblastí mezi psaným a mluveným projevem byly například PowerPointové prezentace, kdy měl žák prezentaci připravenou v elektronické

podobě. Každý slide nesl stručné informace, zpravidla heslovité a žák vedl v hodině krátký výklad, na kterém se projevovala spíše míra připravenosti a tréma, než v této práci zkoumané jevy.

Mluvený projev žáků jsem objektivně mohl posoudit pouze z vlastní zkušenosti a poslechu v hodinách, což byl projev spíše řízený nebo připravený, kromě několika diskusí, které z řízených přešli do volných a žáci nabyli na přirozenosti projevu. Neoficiální projev žáků a jejich projev mimo školu, jsem z určitých důvodů do průzkumu raději nezahrnoval.

Zaznamenané jevy jsem konzultoval s kolegy učiteli, kteří mi opět ukázali nadhled či jiný úhel pohledu na diskutovanou tematiku. Jak už jsem ale podotkl, jednalo se zpravidla o projev ve školní třídě, řízený učitelem za přispívání studentů.

Dobrou zprávou tedy je, že zkoumaní žáci jsou stále schopni odlišit roviny a prostředí komunikace, tak aby se jednalo o projev vhodný místa, účastníků a dalších prvků, na kterých způsob komunikace záleží.

Použitá literatura

Čechová, Marie - Styblík, Vlastimil. *Čeština a její vyučování :didaktika českého jazyka pro učitele základních a středních škol a studenty učitelství*. 2., upr. vyd., v SPN vyd. 1. Praha : SPN - pedagogické nakladatelství, 1998. 264 s. ISBN 80-85937-47-6.

Čechová, Marie. *Komunikační a slohová výchova*. Vyd. 1. Praha : ISV nakladatelství, 1998. 226 s. ISBN 80-85866-32-3.

Čmejková, Světlá – Hoffmannová, Jana. *Mluvená čeština: hledání funkčního rozpětí* . Praha: Academia, 2011. ISBN 978-80-200-1970-7.

Brabcová, Radoslava. *Mluvený projev ve škole i mimo školu*. 2. vyd. Praha : SPN, 1986. 110 s.

Brabcová, Radoslava. *Didaktika českého jazyka pro studující oboru učitelství na prvním stupni základní školy*. 1. vyd. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1990. 183 s. ISBN 80-04-24251-0.

Hauser, Přemysl - Klímová, Květoslava - Martinec, Ivo - Kneselová, Helena. *Didaktika českého jazyka pro 2. stupeň ZŠ*. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 2007. 139 s. Didaktika českého jazyka. ISBN 978-80-210-4244-5.

Hetych, J. – Hubáček, J.: *Kultura řeči a mluveného projevu*. Hradec Králové 1980.

Hůrková-Novotná, Jiřina - Šrámková, Vítězslava. *Mluvený projev a přednes*. 2. vyd. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1985. 300 s.

Kohoutek, Rudolf a Karel OURODA. *Jak studovat*. Brno: CERM akademické nakladatelství, 2000. 20 s. ISBN 80-7204-151-7.

Kořenský J., Hoffmannová J., Müllerová O., Jaklová A., *Komplexní analýza komunikačního procesu a textu*. 3. upravené vyd., Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, České Budějovice 1999.

Müllerová, Olga - Hoffmannová, Jana - Schneiderová, Eva. *Mluvená čeština v autentických textech*. Vyd. 1. Jinočany : H & H, 1992. 236 s. ISBN 80-85467-96-8.

Vitvar, Václav - Brabcová, Radoslava. *Mluvený projev ve škole i mimo školu [Brabcová, 1978]*. Vyd. 1. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1978. 102 s.

Vybíral, Zbyněk. *Psychologie komunikace*. Portál, 2005. ISBN 978-80-7367-387-1.

Internetové zdroje

Asociace vysokoškolských a vědeckých knihoven, vyjádření termínu Informační gramotnost

[on-line]. Dostupné na:

<http://www.ala.org/acrl/publications/whitepapers/presidential>

Národní knihovna, knihovnická revue, Informační gramotnost - teorie a praxe v ČR

[on-line]. Dostupné na: <http://knihovna.nkp.cz/nkkr0401/0401007.html>

Slovník cizích slov, definice komunikační kanál

[on-line]. Dostupné na: [http://slovník-cizich-](http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/komunikacni-kanal)

[slov.abz.cz/web.php/slovo/komunikacni-kanal](http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/komunikacni-kanal)

Chatovací zkratky, význam

[on-line]. Dostupné na: <http://www.zkratky.cz/zkratky/Chatovaci-zkratky>

Lupa.cz, článek na téma augmentovaná realita

[on-line]. Dostupné na: <http://www.lupa.cz/clanky/rozsirena-realita-augmented-reality/>

Emotikony po zadání do google vyhledávače, dostupné na:

[https://www.google.cz/search?tbm=isch&hl=cs&source=hp&biw=1360&bih=610](https://www.google.cz/search?tbm=isch&hl=cs&source=hp&biw=1360&bih=610&q=emotikon&gbv=2&oq=emotikon&aq=1&aqi=g9g-)

[sS1&aql=&gs_nf=1&gs_l=img.1.1.0i9j0i10i24.7450.10524.0.13417.8.8.0.0.0.6](https://www.google.cz/search?tbm=isch&hl=cs&source=hp&biw=1360&bih=610&q=emotikon&gbv=2&oq=emotikon&aq=1&aqi=g9g-sS1&aql=&gs_nf=1&gs_l=img.1.1.0i9j0i10i24.7450.10524.0.13417.8.8.0.0.0.6)

[3.454.8.8.0.2CWluiYgwFg#hl=cs&gbv=2&tbm=isch&sa=1&q=emotikony&oq=emotikony&aq=f&aqi=g7g-S3&aql=&gs_nf=1&gs_l=img.3..0i7j0i24i3.4850.4850.0.5621.1.1.0.0.0.0.70.70.1.1.0.3m8cixQrnXw&pbx=1&bav=on.2,or.r_gc.r_pw.r_cp.r_qf.,cf.osb&fp=f961895df36d3060&biw=1360&bih=610](https://www.google.cz/search?tbm=isch&hl=cs&source=hp&biw=1360&bih=610&q=emotikony&oq=emotikony&aq=f&aqi=g7g-S3&aql=&gs_nf=1&gs_l=img.3..0i7j0i24i3.4850.4850.0.5621.1.1.0.0.0.0.70.70.1.1.0.3m8cixQrnXw&pbx=1&bav=on.2,or.r_gc.r_pw.r_cp.r_qf.,cf.osb&fp=f961895df36d3060&biw=1360&bih=610)

Další odkazy:

stránky ústavu pro jazyk český:

<http://www.ujc.cas.cz/>

slovník cizích slov:

<http://slovník-cizich-slov.abz.cz/>

YouTube server:

<http://www.youtube.com/>

Seznam chatovacích zkratk:

http://cs.wikipedia.org/wiki/Seznam_zkratk_v_online_diskus%C3%ADch

Seznam sociálních sítí:

http://cs.wikipedia.org/wiki/Soci%C3%A1ln%C3%AD_s%C3%AD%C5%A5

<http://www.lupa.cz/clanky/socialni-site-to-neni-jenom-facebook/>

Přílohy

Emotikony a smajlíci

	:-) :)		:-[
	=)		monokl
	8-) 8)		:>
	.-)		`:-)
	:-D :D		>.<
	.-D		*-D
	{:-)		0-0
	:-)) :))		:-@
	:o)		:-O
	LOL, lol		:-X
	8-\		8-}
	:-B		;}
	.-B		:->
	8-D		:-~~
	:-P :P		:-/
	=P		%-\
	;-) ;)		O.o
	=]		X-
	:-(:(	\$-\
	.-(	;o)
	:-'(:(	;o(
	8-(	};-[
	{:-\		8-\$
	8-		beee, buuu
	:-		:S :-S (F)

	chirurg, (ch)		mail
	cigarko, cigo		telefon, phone, (T)
	afro		(P)
	[:-X		CD
	666, (6)		winamp
	>:-]		wmp
	>:-[	caj, cajik
	love, (L)		kafe, coffee
	ninja		pivo, beer
	qwerty		drink, panak
	alien, (ET)		zmrzka, zmrzku
	[OP]		darecek, darecku
	O:-O		stromeczek
	(:-(:(	(%)
	santa, jezisek		CZDC++
	???		hvezda, hvezdy, (s)
	!!!		(A)
	(w)		(N)
	:-{}		kovboj, cowboy
	:-* :-+		holka, holku
	flower, kytka		:-~
	kozy		DVD, dvd
	=> ->		kluk
	<= <-		krecek, krecka
	a joo, (l)		klaun, sasek, sasku

	:)	happy		:-c	call me - New!
	:(sad		:)]	on the phone - New!
	;))	winking		~X(at wits' end - New!
	:D	big grin		:-h	wave - New!
	::)	batting eyelashes		:-t	time out - New!
	>:D<	big hug		8->	daydreaming - New!
	:-/	confused		I-)	sleepy
	:x	love struck		8-	rolling eyes
	:>	blushing		L-)	loser
	:P	tongue		:-&	sick
	:-*	kiss		:-\$	don't tell anyone
	=((broken heart		[-(not talking
	:-O	surprise		:O)	clown
	X(angry		8-}	silly
	:>	smug		<:-P	party
	B-)	cool		(:	yawn
	:-S	worried		=P~	drooling
	#-S	whew!		:-?	thinking
	>:)	devil		#-o	d'oh
	:((crying		=D>	applause
	:))	laughing		:-SS	nailbiting
	:	straight face		@-)	hypnotized
	/:)	raised eyebrow		:^o	liar
	=))	rolling on the floor		:-w	waiting
	O:-)	angel		:-<	sigh
	:-B	nerd		>:P	phbbbt
	=;	talk to the hand		<:.)	cowboy